T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN YAŞLIYA BAKIM VERME İSTEKLİLİĞİ, YAŞLI AYRIMCILIĞINA İLİŞKİN TUTUMLARI VE BAKIM DAVRANIŞLARINA ETKİSİ

RUMEYSA ORHAN

DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ ARZU ERKOÇ HUT

İÇ HASTALIKLARI HEMŞİRELİĞİ ANABİLİM DALI
İÇ HASTALIKLARI HEMŞİRELİĞİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

İSTANBUL-2021

TEZ ONAYI

Bu çalışma 10.08.2021 Tarihinde aşağıdaki jüri tarafından

İç Hastalıkları Hemşireliği Anabilim dalı , İç Hastalıkları Hemşireliği Tezli Yüksek Lisans Programı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ

Dr. Öğt. Üyesi Arzu ERKOÇ HUT
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi

Prof. Dr. Gülbeyaz CAN
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi

Prof. Dr. Rukiye PINAR BÖLÜKBAŞ
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi, bu kaynakları kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

Rumeysa Orhan

İTHAF

Bu tezi lisansüstü eğitime teşviğimin temelini atan Cevahir Kabakçı hocama ve değerli aileme ithaf ediyorum.

TEŞEKKÜR

Başta lisansüstü eğitimde kendimi şanslı hissetmemi sağlayan, tez yazma sürecim boyunca karşılaştığım zorluklarda elimi tutan, değerli bilgileriyle beni aydınlatan, maddi ve manevi ilgi ve desteğiyle her zaman yanımda olan çok değerli hocam Dr.Öğr.Üyesi Arzu Erkoç Hut'a, tez istatistiğimde yardımını esirgemeyen ve değerli bilgileriyle sorularımı cevaplayarak vakit ayıran Dr.Öğr.Üyesi Kamber Kaşali'ye, yardımlarıyla bana destek olan arkadaşım Arş.Gör. İlknur Yazıcıoğlu'na, ölçek kullanımlarında izin veren tüm yazar/hocalara, öğrecilerinde çalışmayı yapmama izin veren tüm değerli hocalara, çalışmaya gönüllü olarak katılarak vakit ayıran değerli öğrencilere, lisansüstü eğitime adım atmamda lise yıllarımda beni teşvik eden, iç hastalıkları hemşireliğini bana sevdiren, benim için çok kıymetli olan hocam Öğr.Gör. Cevahir Kabakçı'ya, doğum sonrası sürecimde minik kızıma bakarak tezime vakit ayırmamı sağlayan kayınvalidem Halime Orhan'a, tez yazımımda bana her türlü destek olan değerli eşim Mahmut Orhan'a, tez çevirilerimde bana yardımcı olan abim Ruhi Göktaş'a, ömür boyu üzerimde emeği olan canım annem Lale Göktaş'a ve canım kızım Ayşin Nil Orhan'a sonsuz teşekkürlerimi borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI ..... İİ
BEYAN ..... İİİ
İTHAF ..... İV
TEŞEKKÜR V
İÇİNDEKİLER ..... Vİ
TABLOLAR LİSTESİ ..... Vİİİ
ŞEKİLLER LİSTESİ ..... İX
SEMBOLLER / KISALTMALAR LİSTESİ X
ÖZET ..... Xİ
ABSTRACT ..... Xİİ
1. GİRİŞ VE AMAÇ 1
2. GENEL BİLGİLER 4
2.1. YAŞLANMA VE YAŞLILIK 4
2.2. AYRIMCILIK, TUTUM VE YAŞLI AYRIMCILIĞI 5
2.2.1. Ayrımcılık Kavramı 5
2.2.2. Tutum Kavramı 6
2.2.3. Yaşlı Ayrımcılığı 7
2.2.3.1. Sağlık Personeli ve Yaşlı Ayrımcılığı 8
2.3. Bakım Kavramı 10
2.3.1. Hemşirelikte Bakım Davranışı 10
3. GEREÇ VE YÖNTEM 12
3.1. Araştırmanın Amacı ve Türü 12
3.2. Araştırma Soruları 12
3.3. Araştırmanın Değişkenleri 12
3.4. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman 12
3.5. Araştırmanın Evren ve Örneklem Seçimi 13
3.6. Veri Toplama Araçları 13
3.6.1. Öğrenci Bilgi Formu 13
3.6.2. Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutum Ölçeği (YATÖ) 13
3.6.3. Yaşlıya Bakım Verme İstekliliği Ölçeği 14

3.6.4. Bakım Davranışları Ölçeği-24 (BDÖ-24) 16
3.7. Veri Toplama Formlarının Uygulanması 16
3.8. Verilerin İstatistiksel Analizi 17
3.9. Araştırmanın Etik İlkeleri 17
3.10. Araştırmanın Sınırlılıkları 18
4. BULGULAR 19
4.1. Öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerinin dağılımı 19
4.2. Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumu, Yaşlıya Bakım Verme İstekliliği ve Bakım Davranışları 21
4.3. Öğrencilerin Sosyo-demografik Özelliklerinin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutum, Yaşlıya Bakım Verme İstekliliği ve Bakım Davranışlarına Etkisi 22
4.4. Öğrencilerin Yaşlıya Bakım Verme İstekliliği ile Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumu Arasındaki İlişki 30
4.5. Öğrencilerin Yaşlıya Bakım Verme İstekliliği ile Bakım Davranışları Arasındaki İlişki 30
4.6. Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumu ile Bakım Davranışları Arasındaki İlişki 31
5. TARTIŞMA 32
KAYNAKLAR 37
FORMLAR 49
ETİK KURUL KARARI 59
İNTİHAL RAPORU İLK SAYFASI 60
ÖZGEÇMİŞ 61

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 3-1:Yaşlıya Bakım Verme İstekliliği Ölçeği'nin maddeler arası korelasyonu 15
Tablo 4-1. Öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerinin dağılımı 20
Tablo 4-2: Öğrencilerin YATÖ, YBVİÖ ve BDÖ-24 puan ortalamalarının dağılımı.... 22
Tablo 4-3: Öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine göre yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları..... 24
Tablo 4-4: Öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine göre yaşlıya bakım verme istekliliği 26
Tablo 4-5: Öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine göre bakım davranışları..... 29
Tablo 4-6: Yaşlıya bakım verme istekliliği ile yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutum arasındaki ilişki 30
Tablo 4-7: Öğrencilerin yaşlıya bakım verme istekliliği ile bakım davranışları arasındaki ilişki 31
Tablo 4-8: Öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumu ile bakım davranışları arasındaki ilişki 31

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2-1: Ayrımcılığın bileşenleri ve içeriği 5
Şekil 2-2: Tutumun bileşenleri ve oluşumu 6

SEMBOLLER / KISALTMALAR LİSTESİ

BDÖ-24: Bakım Davranışları Ölçeği-24

DSÖ: Dünya sağlık örgütü

TDK: Türk Dil Kurumu

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

YATÖ: Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği

YBVİÖ: Yaşlıya Bakım Verme İstekliliği Ölçeği

ÖZET

Orhan, R. (2021). Hemşirelik Öğrencilerinin Yaşlıya Bakım Verme İstekliliği, Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumları Ve Bakım Davranışlarına Etkisi. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İç Hastalıkları Hemşireliği ABD. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.

Tanımlayıcı ve kesitsel türde olan bu araştırma, hemşirelik bölümü dördüncü sınıf öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarını, yaşlıya bakım verme istekliliğini, bakım kalitesi algılama düzeylerini belirlemek ve aralarındaki ilişkiyi incelemek amacı ile gerçekleştirildi. Araştırmanın evrenini İstanbul il sınırlarında yer alan farklı dört üniversitenin hemşirelik bölümlerinde dördüncü sınıfta eğitim gören 550 öğrenci oluşturdu. Örneklem sayısı uygun örnekleme yöntemi kullanılarak hesaplandı. Örneklemi evrenin %15,8'i oluşturdu ve çalışma 87 öğrenci ile tamamlandı. Verilerin toplanmasında "Öğrenci Bilgi Formu", "Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği", "Yaşlıya Bakım Verme İstekliliği Ölçeği" ve "Bakım Davranışları Ölçeği-24" kullanıldı. Veriler online anket uygulama şeklinde, Kasım 2020 - Şubat 2021 tarihleri arasında toplandı. Verilerin analizinde Shapiro Wilk-W testi, Kolmogorov Simirnov testi, İndependent Samples T testi, Mann Whitney U testi, ANOVA testi, Kruskal Wallis testi ve Spearman korelasyon testi kullanıldı. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p<0,05$ olarak alındı. Öğrencilerin yaşlıya karşı tutumlarının olumlu yönde olduğu, yaşlıya bakım verme istekliliklerinin ve bakım kalitesi algılama düzeylerinin yüksek olduğu saptandı. Yaşlıya bakım verme istekliği ile yaşlı ayrımcılığı tutumu arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak ileri düzeyde bir ilişki olduğu saptandı ($r=0,48$; $p<0,001$). Yaşlı ayrımcılığı ile bakım kalitesi algılama düzeyi arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu ($rs= 0,49$; $p<0,001$) tespit edildi. Öğrencilerin yaşlıya bakım verme istekliliği ile bakım davranışları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığı ($rs=0,18$; $p>0,05$) ancak "bağlılık" alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptandı ($rs=0,24$; $p<0,05$). Öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına yönelik olumlu tutumlarının artması ile bakım kalitesini algılayışları ve yaşlıya bakım verme isteklilikleri aynı yönde paralellik gösterebilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ayrımcılık, hemşirelik, hemşirelik bakımı, tutum, yaşlı

ABSTRACT

Orhan, R. (2021). Nursing Students' Willingness to Care for the Elderly, Elderly Attitudes Regarding Discrimination and Its Effects On Caring Behaviors. Istanbul University-Cerrahpasa, Graduate Education Institute, Department of Internal Medicine Nursing. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.

This descriptive and cross-sectional study was carried out to determine the attitudes of fourth-year nursing students towards ageism, their willingness to care for the elderly, their level of perception of quality of care, and to examine the relationship between them. The population of the research consisted of 550 fourth-year students studying in the nursing departments of four different universities in the province of Istanbul. The number of samples was calculated using the convenient sampling method. The sample comprised 15.8% of the population and the study was completed with 87 students. “Student Information Form”, “Aged Discrimination Attitude Scale”, “Willingness to Care for the Elderly Scale” and “Caring Behaviors Scale-24” were used to collect data. Data were collected between November 2020 and February 2021 in the form of an online survey. Shapiro Wilk-W test, Kolmogorov Smirnov test, Independent Samples T test, Mann Whitney U test, ANOVA test, Kruskal Wallis test and Spearman correlation test were used in the analysis of the data. Statistical significance level was taken as $p<0.05$. It was determined that students' attitudes towards the elderly were positive, their willingness to care for the elderly and their perception of quality of care were high. It was determined that there was a positive and statistically advanced relationship between the willingness to care for the elderly and the attitude of ageism ($r=0.48$; $p<0.001$). It was determined that there was a positive and significant relationship ($rs= 0.49$; $p<0.001$) between age discrimination and the level of perception of quality of care. There was no statistically significant relationship between students' willingness to care for the elderly and their care behaviors ($rs=0.18$; $p>0.05$), but there was a significant relationship between the sub-dimension of "commitment" ($rs=0.24$; $p<0.05$). The increase in students' positive attitudes towards ageism and their perception of the quality of care and their willingness to care for the elderly may show parallelism in the same direction.

Key Words: Aged, attitude, discrimination, nursing, nursing care

1. GİRİŞ VE AMAÇ

Yaşam sürecinin bir parçası olan yaşlılık; zamanın geçişine bağlı olarak biyolojik ve fizyolojik işlev kaybı ile karakterize, aynı zamanda psiko-sosyal ve ekonomik değişimlerin de görüldüğü bir dönemdir (Karadakovan ve ark. 2017). 65 yaş ve üzeri bireyler kronolojik açıdan Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından "yaşlı" olarak tanımlanmaktadır (WHO 2015). Son yıllarda sağlık alanında teknolojik gelişmelerle birlikte erken tanı ve tedavi yöntemlerinin uygulanabilmesi, halk sağlığı hizmetlerinde artma, doğurganlık hızında azalma gibi nedenlere paralel olarak yaşam süresi uzamakta, yaşlı nüfusta artış meydana gelmektedir (United Nations 2019 p.3). Amerika'da, 2030 yılında yaşlı nüfusunun 70 milyona ulaşması ve toplam nüfus oranının %19 olması beklenmektedir (Administration for Community Living 2018, Kaynak: Baloğlu ve ark. 2019 p. 2). Japonya'da 2025 yılında 65 yaş üstü kişi sayısının, nüfusun üçte birini oluşturacağı tahmin edilmektedir (Babbage 2013, Kaynak: Baloğlu ve ark. 2019 p. 2). Yaşlı nüfus 2019 yılında dünya genelinde yaklaşık 703 milyon iken, 2050 yılında bu sayının 1.5 milyara ulaşabileceği öngörülmektedir (United Nations 2019 p.5). Türkiye'de son beş yılda yaşlı nüfusun artış oranının %22,5'a ulaştığı bildirilmektedir. Ülkemizde 2015'te 6 milyon 495 bin 239 yaşlı mevcut iken, 2020'de bu sayı 7 milyon 953 bin 555'e ulaşmıştır. Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı 2015'te %8,2 iken, bu oranın 2020'de %9,5'e yükseldiği rapor edilmektedir. Bu oranın 2025'te %11, 2030'da %12,9, 2040'ta %16,3, 2060'ta %22,6 ve 2080'de %25,6 olacağı öngörülmektedir (TÜİK 2020).

Dünyada yaşlı nüfusun giderek artması yaşlılık sorunlarını da beraberinde getirmektedir (Karaağaç ve ark. 2019). Yaşla birlikte vücutta fizyolojik değişikliklerin yaşanması yaşlı sağlığını olumsuz yönde etkilemekte ve yaşlılar kronik dejeneratif hastalıklar başta olmak üzere kronik hastalıklara bağlı olarak pek çok sağlık sorunu yaşayabilmektedir (Schmidt ve ark. 2011; Ceylan 2015). Yaşlılar işlevsel güçlerinin azalmasıyla birlikte yemek yeme, kişisel temizliğini sağlama, iletişim kurma gibi günlük yaşam aktivitelerini gerçekleştirmede başkalarına yarı bağımlı ya da tam bağımlı hale gelebilmektedirler (Olgun ve ark. 2013). Yaşlılarda kronik hastalıkların artması ve günlük yaşam aktivitelerinde yarı bağımlı veya tam bağımlı hale gelmeleri uzun süreli bakım ihtiyacını doğurmaktadır (Özbek Yazıcı ve Kalaycı 2015). Buna bağlı olarak;

hem yaşlıların kendisinde hem de bakımını üstlenen kişilerde yaşlılık algısı olumsuz düşünülmekte ve yaşlılık bir sorun olarak görülebilmektedir. Aynı zamanda bakım veren aile üyeleri de kaygı, depresyon gibi stresle ilişkili sorunlar yaşayabilmektedir (Görgün Baran 2008). Ayrıca yaşlılarda tanımlanan kronik hastalıklar küresel hastalık yükünün %23,1'ini oluşturmaktadır. Bu sebepten yaşlıya bakım vermeye istekli hemşirelere duyulan ihtiyaç kritik öneme sahiptir (Lan ve ark. 2019).

Sağlık personellerinin yaşlı bakımı konusunda bilgi düzeyi, yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları özellikle hasta bakımının kalitesi açısından büyük önem taşımaktadır (Vefikuluçay ve Terzioğlu 2011; Neville ve Dickie 2014). Yaşlı ayrımcılığı bir yaşlıya sadece yaşı nedeniyle, ona karşı veya onun yararına gösterilen farklı tavır, önyargı, davranış ve eylemleri içinde barındıran çok boyutlu bir kavramdır (Levy ve Macdonald 2016). Yaşlılar olumlu yönde olduğu gibi, olumsuz yönde de yaşlı ayrımcılığı davranışları ile karşılaşabilmektedirler. Olumsuz yaşlı ayrımcılığına maruz kalan yaşlılarda düşük yaşam kalitesi, öz-yeterlilikte azalma, arteriyel kan basıncı ve nabız değerlerinin yüksek seyretmesi, çeşitli kardiyovasküler sorunların ortaya çıkması, hafıza ve bilişsel işlevleri yerine getirmede azalma gibi birçok fiziksel ve psikolojik sonuçlar görülebilmektedir (Lamont ve ark. 2015; Bulut ve Çilingir 2016; Levy ve Mcdonald 2016; Bodner ve ark. 2018). Kendisine olumsuz davranışlar sergilenen yaşlıların olumlu davranışlarla karşılaşanlara göre yaşam sürelerinin yaklaşık 7,5 yıl daha az olduğu rapor edilmektedir (WHO 2016).

Dünya genelinde yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumsuz tutumların yaygın olduğu bilinmektedir. DSÖ tarafından 2016 yılında 57 ülkede 83.000'den fazla kişinin katıldığı bir "Dünya Değerler Anketi" uygulamış ve katılımcıların %60'ının yaşlılara karşı olumsuz tutum sergilediği tespit edilmiştir (WHO 2016). Yaşlılıkta ortaya çıkan hastalıkların "normal" olarak kabul edilebilmesi, sağlık çalışanlarının yaşlı sağlığı ve bakımı ile ilgili yeterli eğitimi almaması, yaşlı bireyin anlama ve öğrenme yetisinin olmadığını düşünerek yaşlılara yeterince bilgilendirme yapılmaması, yaşlıların kronik hastalıklarındansa gençlerin akut hastalıklarının tedavi edilmesine özen gösterilmesi de yaşlı ayrımcılığının sağlık alanına yansımalarındandır (Akdemir ve ark. 2007; Vefikuluçay ve Terzioğlu 2011; Özdemir ve Bilgili 2014; Bulut ve Çilingir 2016). Bu noktada yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlar ve yaşlıya bakım verme istekliliğinin önemi dikkat çekmektedir. Buna karşın literatürde olumlu yönde yaşlı ayrımcılığının mevcut

olduğunu gösteren çalışmalar da mevcuttur (Karadağ ve ark. 2012; Özdemir ve Bilgili 2016; Yardımcı Gürel 2019; Bozdoğan Yeşilot ve ark. 2020; Sülüker ve Türkoğlu 2021).

Yaşlanan dünya nüfusunun beraberinde getirdiği sorunlara karşılık geleceğin hemşireleri olarak kabul ettiğimiz hemşirelik öğrencilerinin; yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının, yaşlıya bakım verme istekliliklerinin değerlendirilmesi ve bunların bakım davranışlarına olan etkilerinin irdelenmesi büyük önem taşımaktadır. Yapılan bir çalışmada hemşirelik öğrencilerinin yaşlı bakımı konusunda bakım davranışlarının değerlendirilmesinin yarar sağlayacağı belirtilmektedir (McKinlay ve Cowan 2003). Yaşlılara yönelik sergilenen tutumun, hemşirelerin yaşlı bireylerle çalışma isteğinde etkili olduğu gösterilmiştir (Liu ve ark. 2013). Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları olumlu olsa da bakım verme durumu ile bu tutum arasında farklılıklar görülebilmektedir (Karadağ ve ark. 2012). Bu nedenle yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumun ve bakım verme istekliliğinin hasta bakım davranışına yansımasının araştırılmasının bakım kalitesinin değerlendirilmesi açısından yararlı olacağı düşünülmektedir. Bu çalışmanın amacı; hemşirelik bölümü dördüncü sınıf öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarını, yaşlıya bakım verme istekliliğini, bakım kalitesi algılama düzeylerini belirlemek ve aralarındaki ilişkiyi incelemektir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. YAŞLANMA VE YAŞLILIK

Yaşlanma zamanın ilerlemesiyle birlikte ortaya çıkan geri dönüşü mümkün olmayan, organizmadaki fiziksel, yapısal ve işlevsel değişikliklerin tümünü kapsayan bir süreçtir (Bulut ve Çilingir 2016; Aslan ve Hocaoğlu 2017; Kankaya ve Karadakovan 2017; Erkuran 2020). Bu sürecin son parçası olan yaşlılık ise belirli bir yaştan sonraki dönemi ifade eder. Sözlük anlamı olarak "yaşlı olma", "artmış yaşın etkilerini gösterme hali" olarak tanımlanmaktadır. (Beğer ve Yavuzer 2012). Yaşlılık, DSÖ tarafından "kişinin yaşadığı çevreye uyum sağlama yeteneğinin azalması" olarak tanımlanmakta ve 65 yaş üzeri bireyleri kronolojik açıdan "yaşlı" olarak kabul etmektedir (WHO 2015).

Dünya genelinde 2019 yılı yaşlı nüfusunun yaklaşık 703 milyon olduğu belirtilmektedir. Bu oranın 2050 yılında 1,5 milyar olacağı öngörülmektedir (United Nations 2019 p.3). Dünya nüfusu hızla yaşlanmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde, 2030 yılında yaşlı nüfusunun 70 milyona ulaşması ve yaşlı nüfusun toplam nüfusun %19'unu oluşturması beklenmektedir (Administration for Community Living 2018, Kaynak: Baloğlu ve ark. 2019 p. 2). Japonya'da 2025 yılında 65 yaş üstü kişi sayısının, nüfusun üçte birini oluşturacağı tahmin edilmektedir (Babbage 2013, Kaynak: Baloğlu ve ark. 2019 p. 2). 2019 ile 2050 yılları arasında yaşlı nüfusunda artışın en fazla olması beklenen bölgelerin Doğu ve Güneydoğu Asya olacağı düşünülmektedir (United Nations 2019 p.5).

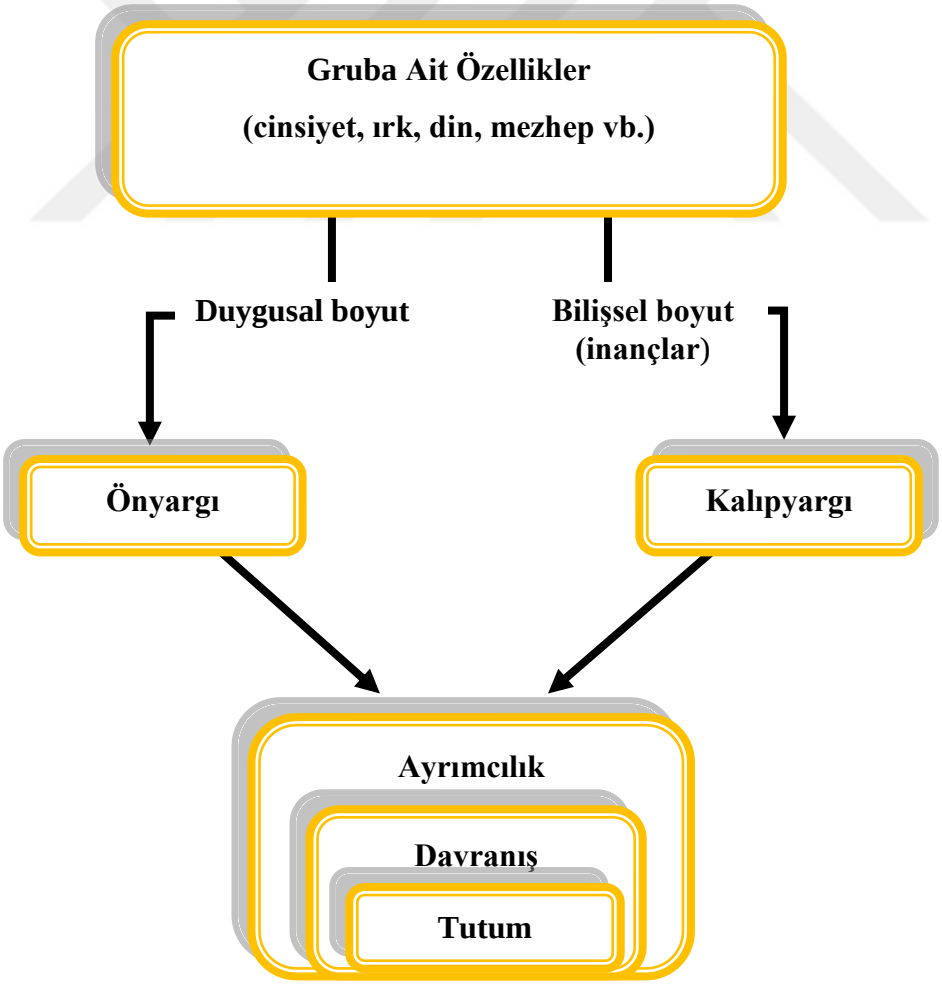
Türkiye'de ise yaşlı nüfus son beş yılda %22,5 oranında artış göstermiştir. Ülkemizde 2015 yılında 6 milyon 495 bin 239 yaşlı birey mevcut iken, 2020 yılında bu sayı 7 milyon 953 bin 555'e ulaşmıştır. Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı 2015 yılında %8,2 iken, 2020 yılında %9,5'e yükseldiği rapor edilmektedir. Bu oranın 2025 yılında %11, 2030 yılında %12,9, 2040 yılında %16,3, 2060 yılında %22,6 ve 2080 yılında %25,6 olacağı öngörülmektedir (TÜİK 2020). Birleşmiş Milletler raporuna göre ise 2030 yılında Türkiye'deki yaşlı nüfusun ülke nüfusunun yaklaşık %12'sini oluşturması beklenmektedir (United Nations 2019).

2.2. AYRIMCILIK, TUTUM VE YAŞLI AYRIMCILIĞI

2.2.1. Ayrımcılık Kavramı

Ayrımcılık, bir gruba veya gruba ait kişilere karşı gösterilen, önyargılardan ve kalıp yargılardan beslenen tutum ve davranışları içerir (Şekil 2.1). Ön yargılar kişileri bireysel özelliklerine göre değerlendirmek yerine ait oldukları grubun özelliklerine göre değerlendirir ve duygusal boyut üzerine kurulur. Kalıp yargılar bir gruba ait özelliklere ilişkin inançlardır. Kalıp yargılar bilişsel boyut üzerine kuruludur. Ayrımcılık ise önyargı ve kalıp yargıların davranışa dönüşmüş halidir (Kılıç 2017).

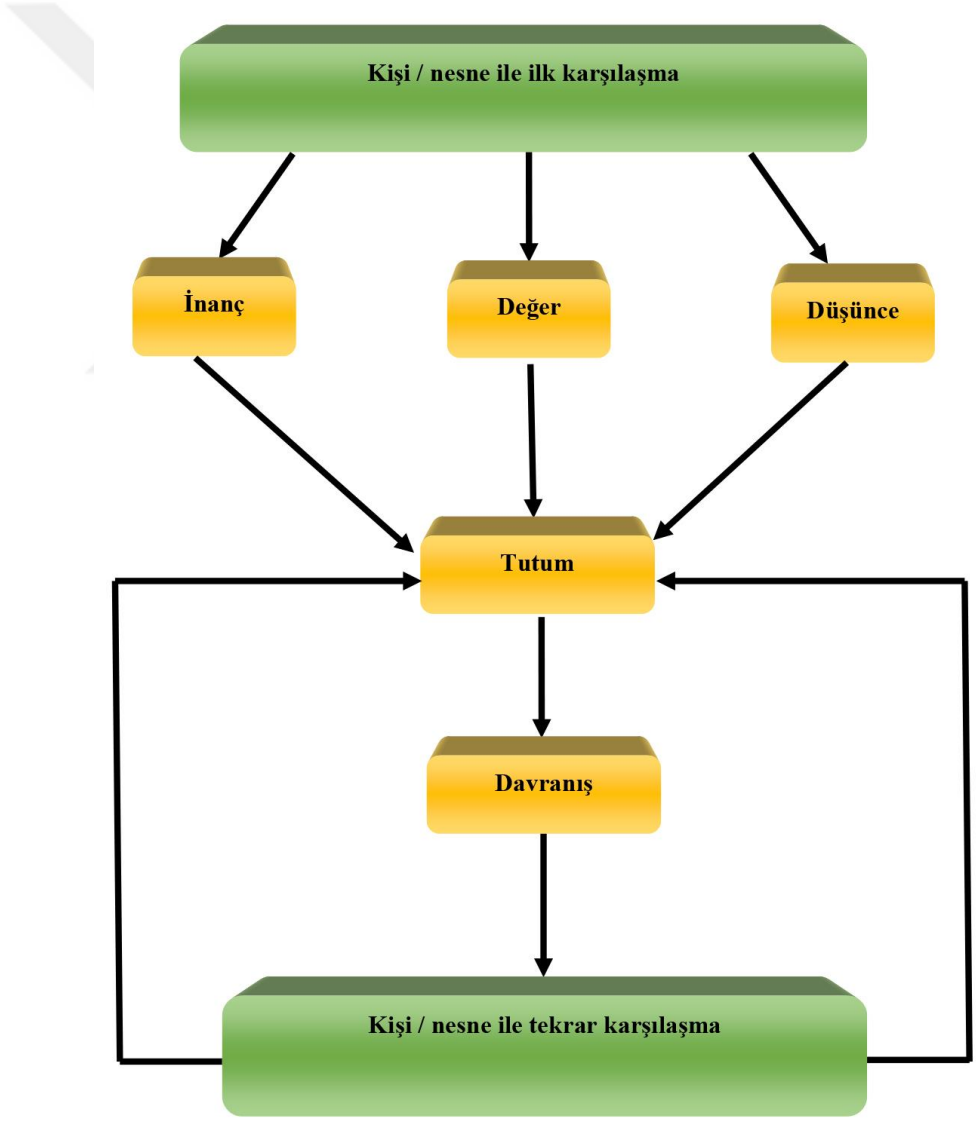
Ayrımcılık; hukukla, adaletle, sosyal bilimlerle, en çok da günlük yaşamımızla ilgili ve "insani bir sorun" olarak karşımıza çıkan bir kavramdır. Bu kavram eşitlik ilkesinden ve insanlar arasındaki eşitlik fikrinden doğmuştur. Eşitlik ilkesine göre her insan cinsiyet, ırk, din, mezhep bakımından eşittir. Bu ilke "ayrımcılık yasağı"nın ihlalini önlemek üzere hukuk alanına girmiştir (Göregenli 2017).

Şekil 2-1: Ayrımcılığın bileşenleri ve içeriği

2.2.2. Tutum Kavramı

Tutum genel anlamıyla insanın yaşamda edindiği tecrübeler sonucunda bir nesneye veya kişiye yapılan davranışı yönlendiren eğilimdir. Tutumun gözlemlenebilmesi için bir davranışa yansıması gereklidir. İnsanın kişi, nesne veya kurumlardan etkilenmesi sonucunda inançları, değerleri ve düşünceleri tutumunu oluşturmaktadır. Kişi veya nesne ile ilk karşılaşmada tutumun altında yatan inanç ve düşünce sistemi oluşmaktadır. Tutum duygu, düşünce ve davranış öğelerinden oluşmaktadır (Şekil 2.2). İlk karşılaşmadan sonraki karşılaşmalarında o kişi veya nesneye karşı aynı davranışın sergilenmesi ile tutum oluşmaktadır (Çöllü ve Öztürk 2006).

Şekil 2-2: Tutumun bileşenleri

Kişinin bu durum veya nesne ile ilgili sahip olduğu inançlar, daha önce edindiği bilgiler tutumun bilişsel boyutunu oluşturmaktadır. Tutumun bilişsel boyutu kişinin bu durumu veya nesneyi anlamasını ve onunla ilgili ne yapacağına karar vermesini sağlar. Durum veya nesne ile ilgili duygular ise tutumun duygusal boyutunu oluşturmaktadır. Tutumun duygusal boyutu kişinin nesne veya durumla ilgili düşüncesine yön verir. Tutumun davranışa dönüşmüş hali ise davranışsal boyutunu oluşturur. Bu davranışlar kişinin durum veya nesne ile ilgili alışkanlıkları, sözleri, hareketleri olarak gözlemlenebilir (Çerçi ve Tosun 2021).

2.2.3. Yaşlı Ayrımcılığı

Yaşlı ayrımcılığı kavramı ilk kez Amerika Ulusal Yaşlılık Enstitüsü Başkanı Gerontolog Robert Butler tarafından 1969'da kullanılmıştır. Butler'a göre yaşlı ayrımcılığı, cinsiyet ve ırk ayrımcılığı gibi yaşlılara yönelik eyleme dönüşebilen bir ideoloji türüdür. Palmore'ye göre ise yaşlı ayrımcılığı, yaşlılara yönelik ön yargı, tutum ve davranışları içeren kavramdır ve ırk ve cinsiyet ayrımcılığından sonra en büyük ayrımcılık türüdür (Palmore Erdman 1999 p.4).

Yaşlı ayrımcılığının arka planında önyargılar ve kalıp yargılar yatmaktadır (Yıldız ve ark. 2017). Örneğin "yaşlılar bunaktır" kalıp yargısı yaşlılara her şeyi unutuyormuş gibi davranılmasına neden olmakta, böylece kalıp yargı ayrımcılığa dönüşmektedir. Kendisine her şeyi unutuyormuş gibi davranılan yaşlı birey de kendinden kuşku duymaya başlamaktadır. Yaşlı birey kendine güvenini kaybettiği için gerçekten de unutkanlık başlayabilmektedir (Kılıç 2017).

Yaşlılık dönemi, yaşam sürecinin doğal bir parçasıdır, dolayısıyla her insanın yaşayacağı bir dönemdir. Buna rağmen yaşlılıkta meydana gelen fizyolojik, psikolojik, sosyal ve ekonomik değişimler nedeniyle yaşlılara karşı tutum ve davranışlar değişebilmekte, yani yaşlı ayrımcılığı ortaya çıkmaktadır (Vefikuluçay Yılmaz ve Terzioğlu 2011). Ayrıca yaşlılığın yaşamın son parçası olarak ölüme daha yakın bir süreç olması da yaşlı ayrımcılığına neden olan faktörler arasındadır (Bulut ve Çilingir 2016). Bu değişimler toplumda özellikle olumsuz yönde yaşlı ayrımcılığına neden olmaktadır.

Fizyolojik açıdan bakıldığında; gençliğe, güzelliğe ve cinselliğe verilen önem, yaşlılığın getirdiği fiziksel değişimlerden kaçışa, bu değişimleri kabullenmemeye neden olmaktadır. Bu tutumun oluşmasında ve yaygınlaşmasında görsel medyanın rolü

oldukça büyüktür (Tekin Kaya ve Örsal 2018). Medyada yaşlanma belirtilerini ortadan kaldırmaya yarayan ürünlerin reklamları verilmekte, yaşlılardan çok gençlere yer verilmekte, yaşlı birey cinselliğinden ve toplumdan soyutlanmış, yardıma ve bakıma muhtaç bir imaj olarak gösterilmektedir. Bu da görsel medyaya yaşlıyla ilgili olumsuz düşüncelere sevk eden bir araç niteliği yüklemektedir (Yıldız ve ark. 2017).

Ölüm korkusu, genç ve orta yaştaki bireylerin negatif yönde yaşlı ayrımcılığına neden olan bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (Bulut ve Çilingir 2016). Ölümü hayattan ayrılma olarak düşünme, ölüm sonrası ile ilgili bilinmezlik korkusu, insanları ölümü düşünmekten kaçışa itmektedir. Yaşlılığın ölüme yakın bir dönem olarak düşünülmesi ise bu korkular sebebiyle yaşlılığın istenmeyen bir dönem olmasına neden olmaktadır (Yıldız ve ark. 2017).

Ekonomik açıdan bakıldığında; toplum tarafından üretken olma becerisine ve ekonomiye katkı sağlayabilmeye verilen önem olumsuz yönde yaşlı ayrımcılığına neden olmaktadır. Yaşlılığın emeklilik döneminin içinde yer alması, dolayısıyla gelirin de azalması nedeniyle ekonomik açıdan bir kaybın söz konusu olması, yaşlılara karşı negatif ayrımcılığı tetikleyen bir diğer faktördür (Tekin Kaya ve Örsal 2018). Ayrıca yaşlılıkta görülen fizyolojik kayıplara bağlı olarak ayaktan veya yatarak tedavi kurumlarına başvuru ihtiyacı, başkalarına bağımlı hale gelme durumu da sağlık harcamalarındaki artışa neden olmaktadır (Yiğitbaş ve Deveci 2016). Yine yaşlılıkta fizyolojik kayıplara bağlı olarak ekonomik üretkenliğin ve verimliğin azalması nedeniyle yaşlıların bağımlı nüfus olarak kabul edilmesi de ekonomiye bir yük olarak olarak görülen yaşlılara olumsuz yönde ayrımcılığa neden olabilmektedir (Yıldız ve ark. 2017). Yaşlıların "işe yaramaz, güçsüz, verimsiz" olarak görülmesi, işe alım ilanlarında 35 yaş üstü şartının aranması bu olumsuz ayrımcılıklara örnektir (Tekin Kaya ve Örsal 2018).

Yaşlı ayrımcılığına neden olan bir diğer faktör, yaşlılar ile ilgili araştırmaların huzurevi, bakım evi gibi kurumlarda kalan yaşlılarda yapılmasıdır. Bu kurumlarda kalan yaşlılarda araştırmaların yapılması, toplumun yaşlıları "sürekli bakıma muhtaç" olarak görmesine neden olmaktadır (Yıldız ve ark. 2017).

2.2.3.1. Sağlık Personeli ve Yaşlı Ayrımcılığı

Sağlık çalışanının önyarıları nedeniyle bilinçli ya da bilinçsiz olarak ayrımcılık yapması, verilen hizmetin kalitesini etkilemektedir. Ayrıca hasta ile sağlık çalışanı

arasındaki iletişimin bozulmasına yol açabilmektedir. Hastalara sunulan sağlık hizmetlerinin temelini hasta ile sağlık çalışanı arasındaki birebir iletişim oluşturmaktadır (Alkan ve ark. 2016).

Sağlık çalışanının yaşlıya yüksek sesle konuşması, bebek diliyle konuşması, yaşlı birey ile iletişim kurmak yerine ailesiyle iletişim kurması, yaşlı bireyi dinlememesi, yaşlı bireye karşı dışlayıcı yorumlar yapması, gereğinden fazla şefkat göstermesi gibi davranışlar sağlık alanında karşılaşılan olumsuz yaşlı ayrımcılığı biçimleridir (Simpson ve Overall 2014). Sağlık çalışanlarının hasta ve sakatlıkları olan yaşlı bireylerle daha sık iletişim halinde olmaları nedeniyle olumsuz yaşlı ayrımcılığına yatkın oldukları bildirilmektedir (Kearney ve ark. 2000).

Yaşlılara karşı olumsuz tutum sergilenmesi, yaşlının kendiyle ilgili olumsuz tutumları benimsemesine neden olmakta, öz güvenini azaltmakta ve tedavide pasif rolü üstlenmesine neden olmaktadır. Böylece bakım veren sağlık çalışanının bakım verme isteğini etkilemekte ve hastaya sağladığı bakım kalitesi de olumsuz etkilenmektedir (Rachel ve Cozort 2008). İngiltere'de beş hastaneden birinde yaşlıların bakım kalitesinin ciddi derecede düşük olduğu bildirilmektedir ve bakım kalitesinin düşük olmasından sağlık personelinin olumsuz tutumu sorumlu tutulmaktadır (Care Quality Commission 2011).

Yaşlılarda kronik hastalıkların artması, günlük yaşam aktivitelerinde yarı ya da tam bağımlı hale gelme gibi nedenlerle yaşlıların uzun süreli bakım ihtiyacı doğmakta ve sağlık kurumlarına olan talebi artırmaktadır (Özbek Yazıcı ve Kalaycı 2015; Ceylan 2015). Sağlık hizmeti sunan ekibin içinde önemli bir rol üstlenen hemşireler, hasta ile en sık iletişime geçen sağlık personelidir ve yaşlı hastaların kişisel bakımından ve psikolojik destek sağlanmasından, bakım standartlarının korunmasından sorumludurlar (Fröjd ve ark. 2011; Liu ve ark. 2013). Hemşirelerin yaşlı hastalara karşı olumsuz tutum sergilemesi "yaşlı ayrımcılığı"na neden olabilmekte ve bakım kalitesini olumsuz etkileyebilmektedir (McDowell ve ark. 1999; Levy ve Mcdonald 2016).

Yaşlı ayrımcılığına karşı koymak, yaşam kalitesini ve sağlık hizmeti sunumunu iyileştirmek mümkündür. Hemşirelerin eğitici rolü olması sebebiyle; yaşlı ayrımcılığının çözümlenmesi konusunda hemşireler liderlik edebilir. Yaşlının, ailesinin ve hasta bakımına hizmet sağlayanların yaşlı ayrımcılığı konusunda bilinçlenmesi, yaşlılara karşı önyargıların azalmasını sağlayacak ve gerontolojik sağlık hizmetleri üzerinde olumlu bir etki sağlayacaktır. Hemşireler, bu kişilere yaşlı ayrımcılığı

konusunda eğitim vererek ve tarafsız bakım verilmesini savunarak yaşlıların sağlık bakım kalitesini artırabilirler (Simkins 2007).

2.3. Bakım Kavramı

Çok boyutlu bir kavram olan bakım, sözlükte "bakma işi, bir şeyin iyi gelişmesi, iyi bir durumda kalması için verilen emek, birinin beslenme, giyinme vb. gereksinimlerini üstlenme ve sağlama işi olarak tanımlanmaktadır (TDK 2019)." Ayrıca rahatlatmak, yardım etmek, fiziksel gereksinimleri karşılamak gibi kelimelerle de ifade edilmektedir. Leninger hemşireliğin bakım, bakımın ise hemşirelik olduğunu ifade ederek bakımın hemşirelik mesleğinin temeli olduğunun altını çizmektedir (Altıok ve ark. 2011).

2.3.1. Hemşirelikte Bakım Davranışı

Her insan, yaşamın bazı dönemlerinde bakıma ihtiyaç duyar. Bakım yalnızca insanın kendine uyguladığı bir eylem değil, ihtiyacı olan başka bir kişiye de yapabildiği bir eylemdir (Ayaz Alkaya ve Birimoğlu Okuyan 2015). Başkasına yapılan bakım ise özen, emek ve sorumluluk gerektirir. Sorumluluk, bakım gereksinimi olan bireyin haklarından doğar. Ancak bazı imkanların kısıtlılığı nedeniyle her insan bir başkasına bakamaz veya nitelikli bir bakım sorumluluğunu yerine getiremez. Toplumda bu açıdan düzenin sağlanabilmesi için; insanların yaşamını daha sağlıklı sürdürebilmesi için bu görevin bazı kişi veya gruplara dağıtılarak iş bölümü yapılması gereklidir. Bazı meslek grupları da bu ihtiyaçtan doğmuş bulunmaktadır (Dinç 2010).

Hemşirelik mesleği de bu meslek gruplarından biridir. İnsan temellidir ve bakım hemşirelik mesleğinin özüdür (Potter ve Perry 2005, Kaynak: Altıok ve ark. 2011 p. 138). Hemşirelik bakımı, iki boyutludur; bilgi ve beceriyi içeren uygulamalar boyutundan ve bu uygulamaları şekillendiren duyguları içeren duyuşsal boyuttan oluşmaktadır (Gül ve Dinç 2018). Stres yönetimi, tedaviyi uygulama, öğretme ve problem çözme gibi fiziksel ve bilişsel eylemler bakım uygulamalarında bilgi ve beceriyi gerektirmektedir (Alkaya ve Birimoğlu Okuyan 2015). Hastada güven oluşturma, dikkat, değerlerin ve inançların kabulü gibi etik değerler ise hemşirelik bakımının duyuşsal boyutunu oluşturmaktadır (Ayaz Alkaya ve Birimoğlu Okuyan 2015; Gül ve Dinç 2018).

Hemşirelikte bakım ve davranış da iç içe olan iki kavramdır (Altıok ve ark. 2011). Hemşirelikte bakım davranışları ve tutumlar, verilen sağlık hizmetinin kalitesini etkilemektedir. Sağlık hizmeti kalitesinin en önemli göstergelerinden biri hastaların memnuniyetidir. Hastaların bakım davranışı algıları, bakımdan beklentileri hasta memnuniyetini etkileyen faktörlerdir (Gül ve Dinç 2018). Hastaların ve hemşirelerin bakım davranışları algıları ve bakımdan beklentileri farklılıklar gösterebilmektedir. Yapılan bir araştırmada hemşirelere göre etkili bakım vermek önemli iken, hastalara göre hemşirelerin olumlu tutumunun ve bilgisinin önemli olduğu bildirilmektedir (Von Essen ve Sjöden 2003). Başka bir çalışmanın sonucunda ise; hemşirelerin ulaşılabilir olması, hastalar için ve hemşireler için önemli bir bakım davranışı olduğu bildirilmektedir (Zamanzadeh ve ark. 2011). Hemşirenin hastaya tutumu ve sergilediği davranışı hasta memnuniyetini etkileyen en önemli faktörler arasında yer almaktadır (Büber ve Başer 2012; Kabaroğlu ve ark. 2013).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Amacı ve Türü

Tanımlayıcı ve kesitsel türde olan bu araştırma, hemşirelik bölümü dördüncü sınıf öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarını, yaşlıya bakım verme istekliliğini, bakım kalitesi algılama düzeylerini belirlemek ve aralarındaki ilişkiyi incelemek amacı ile gerçekleştirilmiştir.

3.2. Araştırma Soruları

1) Hemşirelik dördüncü sınıf öğrencilerinin yaşlıya bakım verme istekliliği ile yaşlı ayrımcılığı tutumları arasında ilişki var mıdır?
2) Hemşirelik dördüncü sınıf öğrencilerinin sosyo-demografik durumu; yaşlıya bakım verme istekliliği, yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumu, bakım kalitesi algılama düzeyleri arasında ilişki var mıdır?
3) Hemşirelik dördüncü sınıf öğrencilerinin yaşlıya bakım verme istekliliği ile bakım kalitesi algılama düzeyleri arasında ilişki var mıdır?
4) Hemşirelik dördüncü sınıf öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığı tutumları ile bakım kalitesi algılama düzeyi arasında ilişki var mıdır?

3.3. Araştırmanın Değişkenleri

Araştırmanın bağımsız değişkeni öğrencilerin sosyo-demografik durumu, bağımlı değişkenleri ise öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumu, yaşlıya bakım verme istekliliği ve bakım davranışlarıdır.

3.4. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman

Araştırma İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, İstanbul Aydın Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü ve İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü'nde Kasım 2020 – Şubat 2021 tarihleri arasında yapıldı.

3.5. Araştırmanın Evren ve Örneklem Seçimi

Araştırmanın evrenini İstanbul il sınırlarında yer alan farklı dört üniversitenin hemşirelik bölümlerinde dördüncü sınıfta eğitim gören 550 öğrenci oluşturdu. Örneklem sayısı uygun örnekleme yöntemi kullanılarak hesaplandı. Örneklemi evrenin %15,8'i oluşturdu ve çalışma 87 öğrenci ile tamamlandı.

3.6. Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında "Öğrenci Bilgi Formu (EK-1)", "Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği (EK-2)", "Yaşlıya Bakım Verme İstekliliği Ölçeği (EK-3)" ve "Bakım Davranışları Ölçeği-24 (BDÖ-24) (EK-4)" kullanıldı.

3.6.1. Öğrenci Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından literatür taranarak Öğrenci Bilgi Formu oluşturuldu (Yılmaz ve Özkan 2010; Güven ve ark. 2012; Adıbelli ve ark. 2013; Ayaz Alkaya ve Birimoğlu Okuyan 2015). Form öğrencilerin cinsiyeti, doğum yeri, mezun olduğu lise, ebeveyn eğitim durumu, kardeş sayısı, yaşlılar ile birlikte yaşama/yaşamama durumu, ebeveyn ile birlikte yaşama isteği bilgilerinin sorgulandığı 7 sorudan oluştu.

3.6.2. Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutum Ölçeği (YATÖ)

Ölçek Vefikuluçay ve Terzioğlu tarafından üniversite öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla geliştirilmiştir (Vefikuluçay ve Terzioğlu 2011). Ölçek 23 maddeden oluşmaktadır. Yaşlının yaşamını sınırlama, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık ve yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık olmak üzere üç alt boyutu bulunmaktadır.

Ölçek, beşli likert tipte bir ölçek olup, cevaplar "Kesinlikle katılmıyorum", "Katılmıyorum", "Kararsızım", "Katılıyorum" ve "Tamamen katılıyorum" şeklinde verilmektedir. Ölçekte yer alan olumlu tutum cümleleri için "tamamen katılıyorum" 5 puan, "katılıyorum" 4 puan, "kararsızım" 3 puan, "katılmıyorum" 2 "kesinlikle katılmıyorum" 1 puan olarak değerlendirilmektedir. Ölçekte yer alan olumsuz tutum cümleleri için ise "tamamen katılıyorum" 1 puan, "katılıyorum" 2 puan, "kararsızım" 3 puan, "katılmıyorum" 4 "kesinlikle katılmıyorum" 5 puan olarak değerlendirilmektedir. Ölçekte toplam en yüksek puan "115", en düşük puan "23" olarak hesaplanmaktadır. Yüksek puan yaşlı ayrımcılığının olumlu yönde olduğunu, düşük puan ise olumsuz yönde olduğunu göstermektedir.

Olumlu tutum maddeleri 2, 4, 6, 7, 8, 9, 13, 20, 23 no'lu maddeler; olumsuz tutum maddeleri ise 1, 3, 5, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22 no'lu maddelerdir. Yaşlının yaşamını sınırlama ile ilgili maddeler 1, 5, 12, 14, 17, 19, 21, 22, 23 no'lu maddelerdir. Bu boyutun alabileceği en yüksek puan 45, en düşük puan ise 9'dur. Yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık maddeleri 2, 4, 6, 7, 8, 9, 13, 20 no'lu maddelerdir. Bu boyutun alabileceği en yüksek puan 40, en düşük puan ise 8'dir. Yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık maddeleri ise 3, 10, 11, 15, 16, 18 no'lu maddelerdir. Bu boyutun alabileceği en yüksek puan 30, en düşük puan ise 6'dır.

Ölçeğin Cronbach's Alpha Güvenirlik Katsayısı 0,80'dir (Vefikuluçay ve Terzioğlu 2011). Bu araştırmada Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutum Ölçeği Cronbach's Alpha katsayısı 0,76 bulundu.

3.6.3. Yaşlıya Bakım Verme İstekliliği Ölçeği

Ölçek Aday ve Campbell tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin orjinalinde Cronbach's Alpha katsayısı 0,70 olarak ifade edilmektedir (Aday ve Campbell 1995). Türkçe "Yaşlıya Bakım Verme İstekliliği Ölçeği'nin" geçerlik ve güvenirlik çalışması 2016 yılında Hançerlioğlu ve Karadakovan tarafından yapılmıştır. 12 maddeden oluşan ölçek 5'li likert tipindedir ve tek boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin amacı hemşirelik öğrencilerinin yaşlıya bakım verme istekliliğini ölçmektir. Ölçeğin uygulanma süresi ortalama 5-10 dakikadır. Ölçekten alınan en düşük puan 12, en yüksek puan 60'tır. Yüksek puan daha yüksek düzeyde bakım verme istekliliğini göstermektedir. Ölçeğin Cronbach's Alpha Katsayısı 0,682 olarak bulunmuştur (Hançerlioğlu ve Karadakovan 2016). Bu araştırmada "Yaşlıya Bakım Verme İstekliliği Ölçeği" Cronbach's Alpha katsayısı 0,67 bulundu. Ölçeğin maddeleri arasında korelasyon yapıldığında 1., 10. ve 12. maddelerin ölçekteki diğer maddelere kıyasla negatif korelasyonda olduğu belirlendi. Bu nedenle bu tez çalışmasında ölçek ile ilgili hesaplamalar yenilendi. Ölçek total puanı 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9. ve 11. maddeler ters çevrilerek hesaplandı ve istatistiksel değerlendirmeler ölçeğin bu versiyonu kullanılarak yapıldı (Tablo 3-1). Yapılan bu değerlendirme sonucunda ölçeğin Cronbach's Alpha değerinin 0,74 olduğu tespit edildi. Bu bağlamda ölçeğin kullanılabilir bir ölçek olduğu gösterildi. Takiben elde edilen sonuçların beklenen yönde tutarlı olduğu tespit edildi.

Tablo 3-1:Yaşlıya Bakım Verme İstekliliği Ölçeği'nin maddeler arası korelasyonu

	M1		M2		M3		M4		M5		M6		M7		M8		M9		M10		M11	
	r	p	r	p	r	p	r	p	r	p	r	p	r	p	r	p	r	p	r	p	r	p
M2	-0,17	0,100																				
M3	-0,31	0,003	0,59	0																		
M4	-0,12	0,236	0,26	0,014	,27	0,010																
M5	-0,22	0,033	0,16	0,121	,32	0,002	,27	0,010														
M6	-,25	0,016	0,34	0,001	,35	0,001	,34	0,001	0,30	0,005												
M7	-0,04	0,654	0,13	0,221	,28	0,008	,27	0,010	0,31	0,003	,54	0										
M8	-0,02	0,818	0,05	0,642	0,17	0,096	0,12	0,238	,26	0,015	,26	0,015	,37	0								
M9	-0,27	0,011	,32	0,002	,45	0	0,19	0,074	,37	0	,27	0,010	,21	0,046	0,12	0,255						
M10	-0,05	0,624	-0,001	0,993	-0,014	0,897	0,15	0,161	-0,002	0,983	0,02	0,826	-0,031	0,777	-0,021	0,847	0,15	0,149				
M11	-0,30	0,004	,24	0,021	,39	0	,28	0,008	0,21	0,051	,43	0	,24	0,024	,25	0,016	,23	0,027	0,17	0,112		
M12	0,07	0,477	0,01	0,873	0	1	0	1	-,299	0,005	-0,099	0,361	-0,124	0,251	-0,077	0,481	0	1	0,17	0,103	-0,038	0,727

3.6.4. Bakım Davranışları Ölçeği-24 (BDÖ-24)

Ölçek, Wolf ve arkadaşları tarafından hemşirelik bakım sürecinin değerlendirilmesine yönelik olarak "Bakım Davranışları Ölçeği-42 (Caring Behaviors Inventory-42)" olarak geliştirilmiştir (Wolf ve ark. 1996). Ölçeğin kısa formu Wu ve arkadaşları tarafından geliştirilerek hemşirelerin kendi kendilerini değerlendirmeleri ve hasta algılamalarını karşılaştırmak amacıyla oluşturulmuştur (Wu ve ark. 2006). "Bakım Davranışları Ölçeği-24 (BDÖ-24)", "Bakım Davranışları Ölçeği-42'nin" kısa formudur. Türkçe "Bakım Davranışları Ölçeği-24'ün" geçerlik ve güvenirlik çalışması 2010 yılında Kurşun ve Kanan tarafından yapılmıştır (Kurşun ve Kanan 2012). Ölçek, 6'lı liket tipi bir ölçek olup 24 maddeden oluşmakta ve 4 alt boyutu bulunmaktadır. Güvence alt boyutunu 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24 no'lu maddeler, bilgi-beceri alt boyutunu 9, 10, 11, 12, 15 no'lu maddeler, saygılı olma alt boyutunu 1, 3, 5, 6, 13, 19 no'lu maddeler ve bağlılık alt boyutunu 2, 4, 7, 8, 14 no'lu maddeler oluşturmaktadır. Toplam puan; 24 maddenin puanı toplanıp 24'e bölünerek, 1-6 arasında değer elde edilmektedir. Alt boyutların puanı ise her alt boyuttaki madde puanları toplanıp, o boyuttaki madde sayısına bölünerek, 1-6 arasında değer elde edilmektedir. Ölçeğin toplamından ve alt boyutlarından alınan puan arttıkça bakım kalitesi algılama düzeyi de artmaktadır. Ölçeğin Türkçe geçerlik güvenirlik çalışmasında, Cronbach Alfa Katsayısı, hemşire grubunda, tüm ölçek için 0,96 bulunmuştur (Kurşun ve Kanan 2012). Bu araştırmada "Bakım Davranışları Ölçeği" Cronbach's Alpha katsayısı 0,97 bulundu.

3.7. Veri Toplama Formlarının Uygulanması

İntörn öğrencilere online olarak ulaşmak için ilgili fakültelerin hemşirelik bölüm başkanlarından ve/veya sorumlu öğretim üyelerinden izin alınarak öğrenci temsilcilerine ulaşıldı. Araştırma ile ilgili intörn öğrencilere ulaştırılmak istenen dökümanlar bu temsilciler aracılığı ile öğrencilerin kullandığı online platformlara aktarıldı. Bu platformlar üzerinden öğrencilere önce araştırmanın amacı ve içeriği ile ilgili bilgi veren bir açıklama metni sunuldu. Ardından araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyen öğrenciler için Öğrenci Bilgi Formu'nu, Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği'ni, Yaşlıya Bakım Verme İstekliliği Ölçeği'ni ve Bakım Davranışları Ölçeği-24'ni içeren online bağlantı adresi gönderildi. Öğrencilerden bu dökümanlardaki soruları eksiksiz cevaplamaları istendi. Her bir öğrencinin formları cevaplanma süresi

yaklaşık 15 dakika sürdü. Öğrencilerden gelen cevaplar sistem üzerinden otomatik olarak araştırmacıya ulaştı ve bilgisayara veri girişleri yapılarak kaydedildi.

3.8. Verilerin İstatistiksel Analizi

Analizler IBM SPSS 20 istatistik analiz programı ile yapıldı. Veriler ortalama, standart sapma, ortanca, minimum, maksimum, yüzde ve sayı olarak sunuldu. Sürekli değişkenlerin normal dağılımına Shapiro Wilk-W testi ve Kolmogorov Simirnov testi ile bakıldı. İki bağımsız grup arasındaki kıyaslamalarda normal dağılım şartı sağlandığı durumda Independent Samples T testi, sağlanmadığı durumda Mann Whitney U testi kullanıldı. İkiden fazla bağımsız grup ile sürekli değişkenlerin kıyaslanmasında normal dağılım şartı sağlandığı durumda ANOVA testi, sağlanmadığı durumda Kruskal Wallis testi kullanıldı. İki nicel değişken arasındaki ilişkinin belirlenmesinde normal dağılım şartı sağlanıyorsa Pearson korelasyonu ile sağlanmıyorsa Spearman korelasyon testi kullanıldı. Ölçeklerin maddeler arasındaki iç tutarlılığı chronbach alpha değeri ile sunuldu. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p<0,05$ olarak alındı.

3.9. Araştırmanın Etik İlkeleri

Araştırmanın uygulanabilmesi ve verilerin toplanabilmesi için İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi (EK-5), , İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi (EK-6), Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi (EK-7) ve İstanbul Aydın Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nden (EK-8) kurum izinleri alındı. Araştırmanın etik açıdan uygunluğunun değerlendirilmesi için İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Etik Kurulu'ndan (EK-9) 07.01.2020 tarihli ve 2019/195 karar numarası ile etik izin alındı. Araştırmada ölçeklerin kullanılması konusunda ölçekleri geliştiren ve ölçeklerin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışmalarını yapan araştırmacılardan yazılı izinler alındı.

Araştırmaya katılan bireylerin çalışmadan ayrılma hakları göz önünde bulundurularak veriler toplanmadan önce bireylere araştırmayı istedikleri zaman terk edebilecekleri belirtilerek "özerklik ilkesine", bireylerin araştırma sırasında paylaştıkları kişisel verilerinin korunacağı söylenerek "gizlilik ve gizliliğin korunması ilkesine" uyulmasına özen gösterildi. Araştırmada "insan onuruna saygı etik ilkesi" de göz önünde bulundurulduu. Ayrıca katılımcıdan alınan bilgilerin ve katılımcının kimliğinin gizli tutulacağı belirtilerek "kimliksizlik ve güvenlik etik ilkesi" yerine getirildi.

Araştırmaya katılmak için gönüllü olanlar araştırma kapsamına alındı. Veri toplamadan önce katılımcılar araştırma hakkında bilgilendirilerek bilgilendirilmiş onay ilkesine uyuldu. Ardından katılımcıların onayları yazılı olarak alındı.

3.10. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın COVID-19 pandemi döneminde yapılması sebebiyle evrenin %15,8'ine ulaşılmış olması araştırmanın sınırlılığıdır.

4. BULGULAR

Araştırmaya 87 öğrenci katıldı. Öğrencilerden elde edilen bulgular 6 başlık altında incelendi:

- Öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerinin dağılımı
- Öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumu, yaşlıya bakım verme istekliliği ve bakım davranışları
- Öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutum, yaşlıya bakım verme istekliliği ve bakım davranışlarına etkisi
- Öğrencilerin yaşlıya bakım verme istekliliği ile yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumu arasındaki ilişki
- Öğrencilerin yaşlıya bakım verme istekliliği ile bakım davranışları arasındaki ilişki
- Öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumu ile bakım davranışları arasındaki ilişki

4.1. Öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerinin dağılımı

Öğrencilerin %82,8'inin (n=72) kız öğrenci olduğu, %78,2'sinin (n=68) şehirde doğduğu, %52,9'unun (n=46) üç ve üzeri kardeşe sahip olduğu, %5,2'sinin (n=5) sağlık meslek lisesi mezunu olduğu, %50,6'sının daha önce yaşlı ile aynı evde yaşadığı saptandı (Tablo 4-1). Yaşlı ile aynı evde yaşayanların %63,6'sının (n=28) üç yıl ve üzeri süredir birlikte yaşadıkları tespit edildi.

Öğrencilerin %68,9'unun (n=60) aile kurduktan sonra ebeveyni ile yaşamak istemediği saptandı. İstememe nedenleri ise %76,7'sinin (n=46) özgür olma isteği, %23,3'ünün (n=14) evdeki düzenin bozulması olduğu tespit edildi.

Tablo 4-1. Öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerinin dağılımı

Sosyodemografik özellikler		Sayı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kız	72	82,8
	Erkek	15	17,2
Doğum yeri	Kırsal Bölge (Köy/Kasaba)	19	21,8
	Şehir	68	78,2
Kardeş sayısı	Bir	22	25,3
	İki	19	21,8
	Üç ve üzeri	46	52,9
Mezun olunan lise	Düz / Anadolu Lisesi	63	72,4
	Sağlık Meslek Lisesi	5	5,7
	Diğer	19	21,8
Annenin eğitim durumu	Okur-yazar değil	15	17,2
	İlkokul	41	47,1
	Ortaokul	13	14,9
	Lise	14	16,1
	Lisans	4	4,6
Babanın eğitim durumu	Okur-yazar değil	2	2,3
	İlkokul	43	49,4
	Ortaokul	18	20,7
	Lise	15	17,2
	Lisans	9	10,3
Daha önce yaşlı ile aynı evde yaşama durumu	Evet	44	50,6
	Hayır	43	49,4
Cevap evet ise kaç yıl birlikte yaşandığı	Bir yıl	12	27,3
	İki yıl	4	9,1
	Üç yıl ve üstü	28	63,6
Aile kurduktan sonra ebeveyn ile yaşamak isteme durumu	Evet	27	31,1
	Hayır	60	68,9

Cevap evet ise nedeni	Ebeveyn ile yakından ilgilenme isteği	11	42,3
	Ebeveyne destek olma	15	57,7
Cevap hayır ise nedeni	Özgür kalma isteği	46	76,7
	Evdeki düzenin bozulması	14	23,3

4.2. Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumu, Yaşlıya Bakım Verme İstekliliği ve Bakım Davranışları

Öğrencilerin "Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği (YATÖ)," "Yaşlıya Bakım Verme İstekliliği Ölçeği (YBVİÖ)" ve "Bakım Davranışları Ölçeği-24 (BDÖ-24)" puan ortalamaları, standart sapmaları, ortanca, minimum ve maksimum değerleri Tablo 4-2'de sunuldu. Öğrencilerin YATÖ puanı ortalama değeri 87,30±8,30 bulundu. YATÖ alt boyutlarının puan ortalamaları "yaşlının yaşamını sınırlama" alt boyutu için 38,40±3,70, "yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık" alt boyutu için 30,20±4,50 ve "yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık" alt boyutu için 18,60±3,30 olduğu saptandı. Ölçeğin toplamından ve alt boyutlarından alınan puanlar değerlendirildiğinde öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının olumlu yönde olduğu tespit edildi.

Öğrencilerin YBVİÖ puanı ortalama değeri 39,56±5,88 bulundu. Ölçekten alınan puan ortalaması değerlendirildiğinde öğrencilerin yaşlıya bakım verme istekliliğinin yüksek düzeyde olduğu saptandı.

Öğrencilerin BDÖ-24 puanı ortalama değeri 5,10±0,70 bulundu. BDÖ-24 alt boyutlarının puan ortalamaları "güvence" alt boyutu için 5,20±0,70, "bilgi beceri" alt boyutu için 5,10±0,80, "saygılı olma" alt boyutu için 5,10±0,70 ve "bağlılık" alt boyutu için 5,10±0,70 olduğu saptandı. Ölçeğin toplamından ve alt boyutlarından alınan puanlar değerlendirildiğinde öğrencilerin bakım kalitesi algılama düzeylerinin yüksek olduğu belirlendi.

Tablo 4-2: Öğrencilerin YATÖ, YBVİÖ ve BDÖ-24 puan ortalamalarının dağılımı

	Ort.±ss	Ortanca (ED – EY)
YATÖ	87,30±8,30	87 (67-104)
Yaşlının Yaşamını Sınırlama Alt Boyutu	38,40±3,70	39 (29-44)
Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık Alt Boyutu	30,20±4,50	30 (14-39)
Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık Alt Boyutu	18,60±3,30	18 (12-26)
YBVİÖ	39,56±5,88	40 (26-54)
BDÖ-24	5,10±0,70	5,16 (3-6)
Güvence Alt Boyutu	5,20±0,70	5,25 (1,9-6)
Bilgi Beceri Alt Boyutu	5,01±0,80	5,20 (2,6-6)
Saygılı Olma Alt Boyutu	5,10±0,70	5,16 (3-6)
Bağlılık Alt Boyutu	5,10±0,70	5,20 (3-6)

Ort.: ortalama, ±ss: standart sapma, ED: En Düşük, EY: En Yüksek

4.3. Öğrencilerin Sosyo-demografik Özelliklerinin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutum, Yaşlıya Bakım Verme İstekliliği ve Bakım Davranışlarına Etkisi

Öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine göre YATÖ puan ortalamalarına ilişkin değerler Tablo 4-3'te gösterildi. YATÖ ve alt boyutları puan ortalamalarının erkek öğrencilerin kız öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu, fakat bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı belirlendi ($p>0,05$). Doğduğu yere göre yapılan karşılaştırmada kırsal bölgede doğan öğrenciler ile şehirde doğan öğrencilerin YATÖ ve alt boyutları puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmadı ($p>0,05$). Öğrencilerin kardeş sayıları incelendiğinde, üç ve üzeri kardeş sayısı olan öğrencilerin diğer öğrencilere kıyasla YATÖ, "yaşlının yaşamını sınırlama" ve "yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık" alt boyutları puan ortalamalarının daha yüksek olduğu fakat bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı saptandı ($p>0,05$).

Öğrencilerin mezun oldukları liselere göre YATÖ'nin "yaşlının yaşamını sınırlama" ve "yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık" alt boyutları puan ortalamalarında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark oluşturmadığı saptandı ($p>0,05$). Sağlık meslek lisesi

mezunu olan öğrencilerin ise diğer lise mezunlarına kıyasla "yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık" alt boyut puan ortalamasının daha yüksek olduğu ve bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu belirlendi ($F=5,3$ $p<0,05$).

Annenin eğitim durumuna göre yapılan karşılaştırmada annesi ortaokul mezunu olan öğrencilerin diğer öğrencilere kıyasla YATÖ, "yaşlının yaşamını sınırlama" ve "yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık" alt boyut puan ortalamalarının daha yüksek olduğu fakat bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı belirlendi ($p>0,05$). Babanın eğitim durumu incelendiğinde okur-yazar değil grubunda sunulan n sayısı istatistiksel karşılaştırma yapılması için yeterli olmadığından tabloda yalnızca YATÖ ve alt boyutlarının tanımlayıcı istatistiksel değerleri sunuldu. YATÖ puan ortalaması babanın eğitimi lise olan öğrencilerde ($89,70\pm7,40$) diğerlerine göre yüksek olduğu saptandı.

Öğrencilerin daha önce yaşlı ile aynı evde yaşama durumu karşılaştırıldığında evet cevabı verenlerin hayır cevabı verenlere kıyasla YATÖ, "yaşlının yaşamını sınırlama" ve "yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık" alt boyutları puan ortalamalarının daha yüksek olduğu fakat bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı saptandı ($p>0,05$). Daha önce yaşlı ile aynı evde yaşayanlar arasında yaşama süresi karşılaştırıldığında YATÖ ve alt boyutları puan ortalamalarında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı saptandı ($p>0,05$).

Aile kurduktan sonra ebeveyn ile yaşamak isteme durumu incelendiğinde evet cevabı veren öğrencilerin YATÖ ($p<0,05$) ve yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık alt boyutu ($p\leq0,001$) puan ortalamalarının hayır cevabı veren öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu ve bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu belirlendi. Aile kurduktan sonra ebeveynleri ile yaşamak isteyenlerin nedenleri karşılaştırıldığında ebeveyn ile yakından ilgilenme isteği ile ebeveyne destek olma tercihi arasında YATÖ ve alt boyutları puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı ($p>0,05$), aile kurduktan sonra ebeveynleri ile yaşamak istemeyenlerin nedenleri karşılaştırıldığında ise özgür olma isteğini belirtenlerin evdeki düzenin bozulmasını belirtenlere kıyasla YATÖ puan ortalamalarının daha yüksek olduğu ve bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu saptandı ($p<0,05$).

Tablo 4-3: Öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine göre yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları

Sosyo-demografik özellikler		Sayı (n)	YATÖ Ort.ss (Ortanca)	
Cinsiyet	Kız	72	87,00±8,30 (86,5)	t=0,960; p=0,34
	Erkek	15	89,26±8,37 (91,0)	
Doğum yeri	Kırsal Bölge	19	87,21±8,83 (86,0)	t=-0,11; p=0,92
	Şehir	68	87,44±8,23 (88,5)	
Kardeş sayısı	Bir	22	86,18±8,23 (84,5)	F=0,9; p=0,39
	İki	19	86,00±9,77 (85,0)	
	Üç ve üzeri	46	88,54±7,70 (89,5)	
Mezun olunan lise	Düz/Anadolu Lisesi	63	87,69±8,45 (88,0)	F=0,25; p=0,78
	Sağlık Meslek Lisesi	5	88,00±7,48 (91,0)	
	Diğer	19	86,21±8,37 (85,0)	
Annenin eğitim durumu	Okur-yazar değil	15	86,80±9,10 (87,0)	F=0,81; p=0,52
	İlkokul	41	86,10±7,90 (86,0)	
	Ortaokul	13	90,50±9,20 (90,0)	
	Lise	14	88,80±8,01 (89,0)	
	Lisans	4	86,50±7,04 (86,5)	
Babanın eğitim durumu	Okur-yazar değil	2	83,00±15,50 (83,0)	
	İlkokul	43	86,80±8,20 (86,0)	
	Ortaokul	18	87,20±8,30 (87,0)	
	Lise	15	89,70±7,40 (90,0)	
	Lisans	9	87,40±9,80 (90,0)	
Daha önce yaşlı ile aynı evde yaşama durumu	Evet	44	87,11±8,85 (87,5)	t=-0,31; p=0,75
	Hayır	43	87,67±7,82 (87,0)	
Aile kurduktan sonra ebeveyn ile yaşama isteği	Evet	27	90,82±7,44 (91,5)	t=2,75; **p=0,007**
	Hayır	60	85,76±8,26 (85,0)	
Aile kurduktan sonra ebeveyn ile yaşamak istememe nedeni (n=60)	Özgür olma isteği	46	87,08±8,33 (87,0)	t=2,18**; p=0,03**
	Evdeki düzenin bozulması	14	81,78±6,58 (83,0)	

Ort.: ortalama, ±ss: standart sapma, t: Independent samples t test, F: ANOVA

Öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine göre YBVİÖ puan ortalamaları Tablo 4-4 'te gösterildi. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla YBVİÖ puan ortalamasının daha yüksek olduğu ancak bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı saptandı ($p>0,05$). Kırsal bölgede doğan öğrenciler ile şehirde doğan öğrencilerin YBVİÖ puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmadı ($p>0,05$). Öğrencilerin kardeş sayıları incelendiğinde, kardeş sayısı bir ve üç ve üzeri olan öğrencilerin YBVİÖ puan ortalamasının kardeş iki olan öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlendi ($p<0,05$).

Sağlık meslek lisesinden mezun öğrencilerin YBVİÖ puan ortalamasının düz/ anadolu lisesi ve diğer liselerden mezunlara kıyasla daha düşük olduğu, fakat bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görüldü ($p>0,05$). Annesi lisans mezunu olan öğrencilerin diğer öğrencilere göre YBVİÖ puan ortalamasının daha yüksek olduğu ancak bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı saptandı ($p>0,05$). Babanın eğitim durumu incelendiğinde okur-yazar değil grubunda sunulan n sayısı istatistiksel karşılaştırma yapılması için yeterli olmadığından YBVİÖ'nin tanımlayıcı istatistiksel değerleri tabloda sunuldu. YBVİÖ puan ortalaması babanın eğitim durumu okur-yazar değil grubunda olan öğrencilerde ($43,50\pm0,70$) diğerlerine göre yüksek olduğu saptandı.

Daha önce yaşlı ile aynı evde yaşayan öğrencilerin diğerlerine göre YBVİÖ puan ortalamalarının daha yüksek olduğu, ancak bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı belirlendi ($p>0,05$). Daha önce yaşlı ile aynı evde yaşayanlar arasında yaşama süresi karşılaştırıldığında YBVİÖ puan ortalamalarında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı saptandı ($p>0,05$).

Aile kurduktan sonra ebeveyn ile yaşamak isteme durumu incelendiğinde evet ve hayır cevabı verenler arasında YBVİÖ puan ortalamasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı saptandı ($p>0,05$). Aile kurduktan sonra ebeveynleri ile yaşamak isteyenlerin nedenleri karşılaştırıldığında ebeveyn ile yakından ilgilenme isteği ile ebeveyne destek olma tercihi arasında YBVİÖ puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptandı ($p>0,05$).

Aile kurduktan sonra ebeveynleri ile yaşamak istemeyenlerin nedenleri karşılaştırıldığında ise evdeki düzenin bozulması nedenini belirtenlerin özgür olma isteğini belirtenlere kıyasla YBVİÖ puan ortalamasının daha düşük olduğu ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlendi ($p>0,05$).

Tablo 4-4: Öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine göre yaşlıya bakım verme istekliliği

Sosyo-demografik özellikler		Sayı (n)	YBVİÖ Ort.ss	
Cinsiyet	Kız	72	39,27±5,80	t=-0,99; p=0,32
	Erkek	15	40,93±6,23	
Doğum yeri	Kırsal Bölge	19	39,21±6,60	t=-0,29; p=0,77
	Şehir	68	39,66±5,89	
Kardeş sayısı	Bir	22	41,13±4,51	F=4,33; **p=0,01**
	İki	19	36,26±5,84	
	Üç ve üzeri	46	40,17±6,66	
Mezun olunan lise	Düz/Anadolu Lisesi	63	40,03±5,61	F=0,91; p=0,40
	Sağlık Meslek Lisesi	5	39,80±5,01	
	Diğer	19	37,94±6,89	
Annenin eğitim durumu	Okur-yazar değil	15	39,40±5,90	F=1,25; p=0,29
	İlkokul	41	38,75±5,35	
	Ortaokul	13	41,15±6,82	
	Lise	14	41,64±5,70	
	Lisans	4	36,00±7,95	
Babanın eğitim durumu	Okur-yazar değil	2	43,50±0,70	F=1,00; p=0,41
	İlkokul	43	38,97±5,68	
	Ortaokul	18	38,44±5,64	
	Lise	15	41,66±6,94	
	Lisans	9	40,22±5,73	
Daha önce yaşlı ile aynı evde yaşama durumu	Evet	44	39,63±6,67	t=0,11; p=0,90
	Hayır	43	39,48±5,03	
Aile kurduktan sonra ebeveyn ile yaşama isteği	Evet	27	41,89±6,43	t=2,45; p=0,10
	Hayır	60	38,45±5,31	
Aile kurduktan sonra ebeveyn ile yaşamak istememe nedeni (n=60)	Özgür olma isteği	46	38,97±5,10	t=1,27; p=0,24
	Evdeki düzenin bozulması	14	36,92±5,70	

Ort.: ortalama, ±ss: standart sapma, t: Independent samples t test, F: ANOVA

Öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine göre BDÖ-24 ve alt boyutlarının puan ortalamalarının karşılaştırılması Tablo 4-5'te gösterildi. BDÖ-24, "bilgi beceri", "saygılı olma" ve "bağlılık" alt boyutları puan ortalamalarının erkek öğrencilere kıyasla

kız öğrencilerde daha yüksek olduğu fakat bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı görüldü (p>0,05).

Doğduğu yere göre yapılan karşılaştırmada şehirde doğan öğrencilerin kırsal bölgede doğan öğrencilere kıyasla BDÖ-24 ve alt boyutları puan ortalamalarının daha yüksek olduğu, fakat bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı saptandı (p>0,05).

Öğrencilerin kardeş sayıları incelendiğinde, kardeş sayısının BDÖ-24 ve alt boyutları puan ortalamalarında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark oluşturmadığı saptandı (p>0,05).

Öğrencilerin mezun oldukları liselere göre BDÖ-24 ve alt boyutları puan ortalamaları incelendiğinde diğer lise mezunlarının sağlık meslek lisesi ve düz/anadolu lisesi mezunlarına kıyasla puan ortalamalarının daha düşük olduğu, ancak bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı saptandı (p>0,05).

Annenin eğitim durumuna göre yapılan karşılaştırmada annenin eğitim durumunun BDÖ-24 ve alt boyutları puan ortalamalarında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark oluşturmadığı saptandı (p>0,05).

Babanın eğitim durumu incelendiğinde okur-yazar değil grubunda sunulan n sayısı istatistiksel karşılaştırma yapılması için yeterli olmadığından BDÖ ve alt boyutlarının tanımlayıcı istatistiksel değerleri tabloda sunuldu. BDÖ-24 puan ortalaması babanın eğitimi lisans olan öğrencilerde (5,30±0,50) diğerlerine göre yüksek olduğu saptandı.

Öğrencilerin daha önce yaşlı ile aynı evde yaşama durumu karşılaştırıldığında daha önce yaşlı ile aynı evde yaşayanların yaşamayanlara göre BDÖ-24 ve alt boyutları puan ortalamalarının daha yüksek olduğu, ancak bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı belirlendi (p>0,05). Daha önce yaşlı ile aynı evde yaşayanlar arasında yaşama süresi karşılaştırıldığında BDÖ-24 ve alt boyutları puan ortalamalarında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı saptandı (p>0,05).

Aile kurduktan sonra ebeveyn ile yaşamak isteme durumu incelendiğinde evet cevabı veren öğrencilerin diğer öğrencilere kıyasla BDÖ-24, “güvence”, “saygılı olma” alt boyutu ve “bağlılık” alt boyutu puan ortalamalarının daha yüksek olduğu ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (p<0,05), “bilgi beceri” alt boyutu puan ortalamalarında ise istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı saptandı (p>0,05).

Aile kurduktan sonra ebeveynleri ile yaşamak isteyenlerin nedenleri karşılaştırıldığında ebeveyn ile yakından ilgilenme isteği ile ebeveyne destek olma

tercihi arasında BDÖ-24 ve alt boyutları puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptandı ($p>0,05$).

Aile kurduktan sonra ebeveynleri ile yaşamak istemeyenlerin nedenleri karşılaştırıldığında ise BDÖ-24, "güvence", "bilgi beceri" ve "saygılı olma" alt boyutları puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmazken ($p>0,05$) evdeki düzenin bozulması nedenini belirten öğrencilerin "bağlılık" alt boyutu puan ortalamasının özgür kalma isteği nedenini belirten öğrencilere kıyasla daha düşük olduğu ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptandı ($p<0,05$).

Tablo 4-5: Öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine göre bakım davranışları

Sosyo-demografik özellikler		Sayı (n)	BDÖ-24 Ort.ss (Ortanca)	
Cinsiyet	Kız	72	5,19±0,68 (5,2)	Z_{MWU}=-0,2; p=0,82
	Erkek	15	5,09±0,84 (5,3)	
Doğum yeri	Kırsal Bölge	19	5,03±0,85 (5,0)	Z_{MWU}=-0,5; p=0,60
	Şehir	68	5,21±0,66 (5,2)	
Kardeş sayısı	Bir	22	5,16±0,76 (5,3)	χ^2=0,9; p=0,63
	İki	19	5,10±0,61 (5,1)	
	Üç ve üzeri	46	5,20±0,73 (5,2)	
Mezun olunan lise	Düz/Anadolu Lisesi	63	5,19±0,74 (5,2)	χ^2=1,8; p=0,39
	Sağlık Meslek Lisesi	5	5,43±0,56 (5,3)	
	Diğer	19	5,04±0,64 (5,0)	
Annenin eğitim durumu	Okur-yazar değil	15	5,10±0,80 (5,0)	χ^2=1,5; p=0,81
	İlkokul	41	5,07±0,70 (5,1)	
	Ortaokul	13	5,20±0,70 (5,2)	
	Lise	14	5,40±0,40 (5,5)	
	Lisans	4	5,30±0,40 (5,2)	
Babanın eğitim durumu	Okur-yazar değil	2	5,20±0,70 (5,2)	
	İlkokul	43	5,10±0,70 (5,1)	
	Ortaokul	18	5,10±0,70 (5,1)	
	Lise	15	5,09±0,60 (5,1)	
	Lisans	9	5,30±0,50 (5,4)	
Daha önce yaşlı ile aynı evde yaşama durumu	Evet	44	5,27±0,63 (5,3)	Z_{MWU}=-1,02; p=0,30
	Hayır	43	5,06±0,77 (5,0)	
Aile kurduktan sonra ebeveyn ile yaşama isteği	Evet	27	5,44±0,66 (5,8)	Z_{MWU}=-2,7; **p=0,005**
	Hayır	60	5,04±0,70 (5,0)	
Aile kurduktan sonra ebeveyn ile yaşamak istememe nedeni (n=60)	Özgür olma isteği	46	5,12±0,69 (5,2)	Z_{MWU}=-1,6; p=0,10
	Evdeki düzenin bozulması	14	4,83±0,70 (4,8)	

Ort.: ortalama, ±ss: standart sapma, Z_{MWU}**:** Mann Whitney U Testi, χ^2: Kruskal Walls H Testi

4.4. Öğrencilerin Yaşlıya Bakım Verme İstekliliği ile Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumu Arasındaki İlişki

Öğrencilerin YBVİÖ ile YATÖ ve alt boyutları ortalama puanları arasındaki ilişki incelendi (Tablo 4-6). YBVİÖ ile YATÖ, "yaşlının yaşamını sınırlama" alt boyutu ve "yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık" alt boyutu arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak ileri düzeyde bir ilişki olduğu ($p \leq 0,001$), YBVİÖ ile "yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık" alt boyutu arasında ise pozitif yönlü ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğu saptandı ($p < 0,05$).

Tablo 4-6: Yaşlıya bakım verme istekliliği ile yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutum arasındaki ilişki

	YBVİÖ	
	r	**p**
YATÖ	0,48	**0,0001**
Yaşlının Yaşamını Sınırlama Alt Boyutu	0,31	**0,001**
Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık Alt Boyutu	0,33	**0,002**
Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık Alt Boyutu	0,35	**0,0001**

Veriler Sperman's Rho testi ile analiz edilmiştir.

4.5. Öğrencilerin Yaşlıya Bakım Verme İstekliliği ile Bakım Davranışları Arasındaki İlişki

Öğrencilerin YBVİÖ ile BDÖ-24 ve alt boyutları ortalama puanları arasındaki ilişki incelendi (Tablo 4-7). YBVİÖ ile yalnızca BDÖ-24'ün "bağlılık" alt boyutu ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edildi ($p < 0,05$).

Tablo 4-7: Öğrencilerin yaşlıya bakım verme istekliliği ile bakım davranışları arasındaki ilişki

	YBVİÖ	
	r_s	p
BDÖ-24	0,18	0,11
Güvence Alt Boyutu	0,16	0,14
Bilgi Beceri Alt Boyutu	0,08	0,48
Saygılı Olma Alt Boyutu	0,19	0,09
Bağlılık Alt Boyutu	0,24	**0,03**

r_s: Sperman's Rho testi

4.6. Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumu ile Bakım Davranışları Arasındaki İlişki

Öğrencilerin YATÖ ve alt boyutları ile BDÖ-24 ve alt boyutları ortalama puanları arasındaki ilişki incelendi (Tablo 4-8). BDÖ-24 ve alt boyutları ile YATÖ ve "yaşlının yaşamını sınırlama" alt boyutu, "yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık" alt boyutu arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu saptandı ($p<0,05$). YATÖ'nün alt boyutlarından "yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık" alt boyutu ile BDÖ-24 ve alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edildi ($p>0,05$).

Tablo 4-8: Öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumu ile bakım davranışları arasındaki ilişki

	YATÖ		Yaşlının Yaşamını Sınırlama Alt Boyutu		Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık Alt Boyutu		Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık Alt Boyutu	
	r_s	p	r_s	p	r_s	p	r_s	p
BDÖ-24	0,49	**<0,001**	0,48	**<0,001**	0,37	**<0,001**	0,18	0,08
Güvence Alt Boyutu	0,41	**<0,001**	0,42	**<0,001**	0,27	**0,010**	0,19	0,06
Bilgi Beceri Alt Boyutu	0,44	**<0,001**	0,41	**<0,001**	0,33	**0,002**	0,18	0,09
Saygılı Olma Alt Boyutu	0,49	**<0,001**	0,49	**<0,001**	0,38	**<0,001**	0,15	0,14
Bağlılık Alt Boyutu	0,52	**<0,001**	0,48	**<0,001**	0,45	**<0,001**	0,15	0,15

r_s: Sperman's Rho testi

5. TARTIŞMA

Yaşlanan dünya nüfusu ile birlikte yaşlı bireye bakım verecek sağlık personeli ihtiyacı artmaktadır (Ceylan 2015). Öyle ki tüm dünyada artan bu ihtiyacı karşılayabilmek için çeşitli robot modellerinin yaşlılara yönelik hemşirelik bakımına entegrasyonu düşünülmektedir (Baloğlu ve ark. 2019). Ancak insan fizyolojik, sosyal, spiritüel ve psikolojik boyutları ile bir bütündür ve bu boyutlardan birinin eksikliği diğer boyutu etkilemektedir. Hemşirelik bakımı bu nedenle holistik yaklaşımı gerektirmektedir (Korkut Bayındır ve Biçer 2019). Yaşlı bakımının bir profesyonel tarafından yapılması hem yaşlı bireyin hem de yaşlının yakınlarının yaşam kalitesini olumlu yönde etkilemektedir (Ceylan 2015). Bu nedenle yaşlı hastaların bakımında hemşireler önemli bir role sahiptir. Geleceğin hemşireleri olan hemşirelik öğrencilerinin yaşlılara ilişkin tutumları, yaşlıya bakım verme isteklilik düzeyleri ve bakım davranışları, yaşlıya verilen bakımın kalitesi açısından önem arz etmektedir (Akpınar Söylemez ve ark. 2018; Sarı ve ark. 2019). Literatürde hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları, bu tutumları etkileyen faktörleri ve yaşlı hasta ile çalışma istekliliğini gösteren bazı çalışmalar mevcuttur (Ayaz Alkaya ve Birimoğlu Okuyan 2015; Carlson ve Idvall 2015; Chi ve ark. 2016; Darling ve ark. 2017; Akpınar Söylemez ve ark. 2018; Jang ve ark. 2019). Ancak hemşirelik öğrencilerinin bu tutumları ve isteklilikleri ile bakım davranışları arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Hemşirelik öğrencilerinin yaşlıya ilişkin tutumları olumlu yönde olsa da bu tutumların yaşlı bakımında ne düzeyde etkili olabileceğinin de incelenmesi önerilmektedir (McKinlay ve Cowan 2003; Jang ve ark. 2019). Bu nedenle çalışmada mezun olmak üzere olan hemşirelik dördüncü sınıf öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarıyla beraber, yaşlıya bakım verme isteklilikleri ve bakım davranışları da değerlendirildi.

Çalışmada hemşirelik dördüncü sınıf ögrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının 87,3±8,3 puan ortalaması ile olumlu yönde olduğu tespit edildi. Literatürde yaşlı ayrımcılığına ilişkin hemşirelik öğrencilerinin tutumlarını inceleyen çalışmalarda YATÖ alt boyutlarının puan ortalamaları bu çalışmanın bulguları ile paralellik göstermektedir. Hemşirelik öğrencilerinin YATÖ puan ortalamasının literatürde 68,6 – 87,2 değer aralığında olması dikkat çekmektedir (Altay ve Aydın 2015; Çilingir ve ark.

2017; Yardımcı Gürel 2019; Bozdoğan Yeşilot ve ark. 2020; Kaplan Serin ve Tülüce 2020; Salin ve ark. 2020). Bu çalışmada öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumu literatüre göre yüksek bulundu. Çalışmaların çoğunda hemşirelik bölümünün tüm öğrencilerinin değerlendirildiği görüldü. Öğrencilerin sınıf farkı yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumu değiştirebilmektedir (Olak ve Tümer 2018). Bu çalışmadaki YATÖ puan ortalamasındaki yüksekliğin öğrencilerin eğitim dönemlerinin artması ve bu bağlamda teorik bilgileri ve hastalarla olan deneyimlerin artması ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

Çalışmada YATÖ ve alt boyutlarına ait puan ortalamaları ile öğrencilerin sosyo-demografik durumları arasında önemli bir ilişki bulunmadı. Ancak aile kurduktan sonra ebeveyn ile yaşamak isteyen öğrencilerle istemeyen öğrenciler arasında YATÖ ve yaşlıya yönelik "olumlu ayrımcılık" alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki bulundu. Öğrencilerin çoğu aile kurduktan sonra ebeveyni ile yaşamak istemediğini belirtmiş ve istememe nedeni olarak en çok özgür kalma isteklerini sebep göstermişlerdir. Toplumumuzun aile yapısı zamanla geniş aile yapısından çekirdek aile yapısına dönüşmektedir (Ceylan 2015). Çalışmada öğrencilerin aile kurduktan sonra ebeveyni ile yaşamak istememesi toplumun aile yapısındaki değişimlerinden kaynaklanıyor olabilir. Literatürde tüm hemşirelik bölümü öğrencilerinin yarıdan fazlasının evlendikten sonra ebeveyn ile yaşamak istediği, ebeveynleriyle yaşamak istemeyenlerin ise yalnız yaşamayı sevdiği bildirilmektedir (Yılmaz ve Özkan 2010; Çilingir ve ark. 2017). Buna karşın mezun olduktan sonra öğrencilerin çoğunlukla aile bireyleri ile yaşamak istemediği gösterilmektedir (Yardımcı Gürel 2019). Bu çalışmada yalnızca dördüncü sınıf öğrencilerinin incelenmiş olması sonuçları etkilemiş olabilir.

Çalışmada öğrencilerin yaşlıya bakım verme istekliliğinin 39,56±5,88 puan ortalaması ile yüksek düzeyde olduğu saptandı. Literatürde aynı ölçeğin kullanıldığı bir başka çalışmada hemşirelik öğrencilerinin yaşlıya bakım verme istekliliği puan ortalaması 40,19±4,69 olarak bildirilmektedir (Galzignato ve ark. 2021). Çalışmanın sonucu literatürde aynı ölçeğin kullanıldığı çalışma ile uyumludur. Literatürde farklı veri toplama araçları kullanılarak hemşirelik öğrencilerinin yaşlıya bakım verme istekliliğinin değerlendirildiği ve farklı sonuçların ortaya konduğu çalışmalara da rastlanmaktadır (Chi ve ark. 2016; Zhang ve ark. 2016; Liu ve ark. 2020; Jang ve ark. 2019).

Çalışmada öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerinden sadece kardeş sayısı ile yaşlıya bakım verme istekililiği arasında anlamlı ilişki bulundu. Literatürde kardeş sayısının sorgulanmadığı görülmektedir. Ancak diğer sosyo-demografik özelliklerin yaşlı hastaya bakım verme istekliliğini önemli ölçüde etkilemediği bildirilmektedir (Carlson ve Idvall 2015; Chi ve ark. 2016). Bu çalışmanın sonucu literatür ile uyumludur.

Literatür incelendiğinde hemşirelik öğrencilerinden yaşlıyla birlikte vakit geçirmiş olanların, büyükannne ve büyükbabası ile büyüyenlerin, yaşlıyla daha fazla iletişim içinde olanların, yaşlı ile aynı evde yaşamayı isteyenlerin yaşlıya bakım verme istekliliğinin daha yüksek düzeyde olduğu ve bu öğrencilerin yaşlı hasta ile çalışmada diğerlerine göre daha istekli olduğu dikkat çekmektedir. Ayrıca yaşlı bakımında tecrübeli olan öğrencilerin de yaşlı bakım istekliliğinin daha yüksek düzeyde olduğu vurgulanmaktadır (Chi ve ark. 2016; Zhang ve ark. 2016; Jang ve ark. 2019; Dai ve ark. 2020; Galzignato ve ark. 2021). Bu çalışmada hemşirelik dördüncü sınıf öğrencilerinin daha önce yaşlı ile aynı evde yaşama durumları ile yaşlıya bakım verme istekliliği arasında bir ilişki bulunamadı. Çalışmanın sonucu ile literatür arasında görülen bu farklılık öğrencilerden yaşlı ile vakit geçirmiş olanların aynı zamanda yaşlı bakımı konusunda da tecrübeli olma ihtimalinden kaynaklanıyor olabilir.

Çalışmada öğrencilerin bakım kalitesi algılama düzeyleri yüksek bulundu. Literatürde hemşirelik öğrencilerinin bakım kalitesi algılama düzeylerinin yaşlı bakımı ile ilişkisini inceleyen herhangi bir çalışmaya ulaşılamadı. Çalışmada hemşirelik dördüncü sınıf öğrencilerinin sosyo-demografik özellikleri ile bakım kalitesi algılama düzeyi arasında bir ilişki bulunamadı. Ancak aile kurduktan sonra ebeveyni ile birlikte yaşamak isteyen öğrencilerin BDÖ-24, “güvence”, “saygılı olma” ve “bağlılık” alt boyutu puanları aile kurduktan sonra ebeveyni ile yaşamak istemeyen öğrencilere göre daha yüksek bulundu. Ebeveynleri ile yaşamak isteyen öğrencilerin bakım kalitesi algılama düzeylerinin yüksek olması yaşlıya kaliteli bir bakım verebileceğini düşündürmektedir. Nitekim çalışmanın sonucunda yaşlı ayrımcılığı tutumu olumlu yönde olan öğrencilerin bakım kalitesi algılama düzeyi de yüksek bulunmuştur. Aile kurduktan sonra özgür kalma nedeniyle ebeveyni ile yaşamayı istemeyen öğrencilerin BDÖ-24 “bağlılık” alt boyutu puan ortalamasının evdeki düzenin bozulması nedeniyle ebeveyni ile yaşamayı istemeyen öğrencilerin puan ortalamasına göre daha düşük

olması beklenirken özgür kalmayı tercih eden öğrecilerin "bağlılık" alt boyutu puan ortalaması diğer gruba göre yüksek bulundu. Toplumumuzda yaşlıya duyulan saygı, yaşlının aile büyüğü olarak kabul edilmesi ile yaşlıya verilen önem bu sonucu ortaya çıkarmış olabilir.

Çalışmada öğrencilerin yaşlı ayrımcılığı tutumu ile yaşlıya bakım verme istekliliği arasında pozitif yönlü bir ilişki saptandı. Bu sonuç beklenildiği gibidir. Literatürde yaşlı ayrımcılığı tutumu ile yaşlıya bakım verme istekliliği arasındaki ilişkiyi değerlendiren bir çalışmaya rastlanmadı. Ancak literatürde hemşirelik öğrencilerinin yaşlıya karşı tutumlarının yaşlıya bakım verme istekliliği ve yaşlı hasta ile çalışma isteği ile ilişkisini inceleyen çalışmalarda yaşlıya karşı tutumu olumlu olan öğrencilerin yaşlı hasta ile çalışmaya daha istekli olduğu ve yaşlıya bakım verme istekliliğinin daha yüksek düzeyde olduğu bildirilmektedir (Yılmaz ve Özkan 2010; Chi ve ark. 2016; Zhang ve ark. 2016; Jang ve ark. 2019; Galzignato ve ark. 2021). Bu çalışmanın sonucu literatür ile uyumludur.

Çalışmada öğrencilerin yaşlı ayrımcılığı tutumu ile bakım kalitesi algılama düzeyleri arasında pozitif yönlü ilişki saptandı. Yaşlı ayrımcılığı olumlu olan öğrencilerin bakım kalitesi algılama düzeyinin de yüksek olması artan yaşlı nüfusuna kaliteli bir bakım sunulması açısından önemlidir. Literatürde yaşlı ayrımcılığı tutumu ile bakım kalitesi algılama düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmadı. Ancak geleceğin hemşireleri olan hemşirelik öğrencilerinin artan yaşlı popülasyonuna kaliteli bir bakım sunabilmesi için yaşlı ayrımcılığı tutumunun önemli olacağı öngörülmektedir (Rathnayake 2016; Jang ve ark. 2019; Sarı ve ark. 2019; Uysal ve ark. 2020). Literatür, çalışmanın sonuçlarını desteklemektedir.

Çalışmada öğrencilerin yaşlıya bakım verme istekliliği ile BDÖ-24'nin "bağlılık" alt boyutu arasında anlamlı ilişki bulundu. Literatürde yaşlıya bakım verme istekliliği ile bakım davranışları arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya rastlanmadı. Ancak literatürde yaşlıya gönüllü olarak hizmet veren hemşirelik öğrencilerinin yaşlıya bakım verme istekliliğinin daha yüksek düzeyde olduğu bildirilmektedir (Chi ve ark. 2016). BDÖ-24'ün bağlılık alt boyutu bireyin "hastaya zaman ayırma", "hastaya karşı sabırlı ve anlayışlı olma" ve "hastanın gelişimine yardım etme" davranışlarını yansıtacak maddeleri içermektedir. Yaşlıya bakım verme istekliği yüksek olan bireylerin klinik ortamda bakım davranışlarının da etkilenebildiği söylenebilir. Bununla birlikte bakım davranışlarında bağlılık alt boyutunun öğrencilerin yaşlı bakımına

yönelik gönüllülüğünü yansıtabileceği düşünülebilir. Bu açıdan çalışmanın sonuçları literatürü desteklemektedir.

Bu çalışmanın sonucunda öğrencilerin yaşlıya karşı tutumlarının olumlu yönde olduğu, yaşlıya bakım verme istekliliklerinin ve bakım kalitesi algılama düzeylerinin yüksek olduğu saptandı. Yaşlıya bakım verme istekliği ile yaşlı ayrımcılığı tutumu arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak ileri düzeyde bir ilişki olduğu saptandı ($r=0,48$; $p<0,001$). Yaşlı ayrımcılığı ile bakım kalitesi algılama düzeyi arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu ($rs= 0,49$; $p<0,001$) tespit edildi. Öğrencilerin yaşlıya bakım verme istekliliği ile bakım davranışları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığı ($rs=0,18$; $p>0,05$) ancak "bağlılık" alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptandı ($rs=0,24$; $p<0,05$). Öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına yönelik olumlu tutumlarının artması ile bakım kalitesini algılayışları ve yaşlıya bakım verme isteklilikleri aynı yönde paralellik gösterebilmektedir.

KAYNAKLAR

Aday, R.H. ve Campbell, M.J. (1995). Changes In Nursıng Students' Attıtudes And Work Preferences After A Gerontology Currıculum. *Educational Gerontology,* **21,** 247–260. Erişim 13.06.2021, https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/0360127950210305?casa_token=FAOdvq9k1RgAAAAA%3AeoT63I_RX-PVSAiHo1_ymu7IPFNot1KsHWE6dgw3XrVKthevo91JzMnv2INZzOyUQkDRfoqPI3Q&

Adıbelli, D., Türkoğlu N. ve Kılıç, D. (2013). Öğrenci Hemşirelerin Yaşlılığa İlişkin Görüşleri Ve Yaşlılara Karşı Tutumları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi,* **6**, 2-8. Erişim 13.06.2021, https://acikerisim.deu.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12397/4631

Akdemir N., Çınar F.İ. ve Görgülü Ü. (2007). Yaşlıların Algılanması ve Yaşlı Ayrımcılığı. *Türk Geriatri Dergisi,* **10,** 215-22. Erişim 13.06.2021, https://app.trdizin.gov.tr/publication/paper/detail/TnpjNU9ETXo

Akpınar Söylemez, B., Akyol, M.A., Küçükgüçlü, Ö. ve Işık, A.T. (2018). Hemşirelik Öğrencilerinin Yaşlanma İle İlgili Beklentileri. *Geriatrik Bilimler Dergisi,* **1,** 40-48. Erişim 13.06.2021, https://dergipark.org.tr/en/pub/geriatrik/issue/40016/436463

Alkan, A., Erdem, R. ve Çelik, R. (2016). Sağlık Alanındaki Ayrımcı Tutum ve Davranışlar: Kavramsal Bir İnceleme. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, **19,** 365-390. Erişim 13.06.2021, https://dergipark.org.tr/en/pub/hacettepesid/issue/24440/259075

Altay, B. ve Aydın T. (2015). Hemşirelik Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumlarının Değerlendirilmesi. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi,* **12,** 11-8. Erişim 13.04.2021, https://jer-nursing.org/en/evaluation-of-attitudes-of-nursing-students-towards-ageism-131228

Altıok, H.Ö., Şengün, F.ve Üstün B. (2011). Bakım: Kavram Analizi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, **4,** 137-140.

Erişim 13.06.2021, https://milet.adm.deu.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12397/4597

Aslan, M.. ve Hocaoğlu, Ç. (2017). Yaşlanma ve Yaşlanma Dönemiyle İlişkili Psikiyatrik Sorunlar. *Düzce Ünversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, **7,** 53-62. Erişim 13.06.2021, https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/343561

Ayaz Alkaya, S. ve Birimoğlu Okuyan, C. (2015). Hemşirelik Öğrencilerinin Bakım Davranışlarını Algılamaları. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, **2**, 40-48. Erişim 13.06.2021, https://dergipark.org.tr/en/pub/hunhemsire/issue/7860/332115

Baloğlu, K.A., Kaplancalı, U.T. ve Kılıç, S. (2019). Bakıma İhtiyaç Duyan Yaşlılar İçin Yardımcı Sosyal Robot Araştırması ve Analizi. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi,* **Özel Sayı,** 1-8. Erişim 13.06.2021, https://dergipark.org.tr/en/pub/ejosat/article/626045

Beğer, H. ve Yavuzer, T. (2012). Yaşlılık Ve Yaşlılık Epidemiyolojisi. *Klinik Gelişim*, **25,** 1-3. Erişim 13.06.2021, http://www.klinikgelisim.org.tr/kg_25_3/1.pdf

Bodner, E., Palgi, Y. ve Wyman, M.F. (2018). Ageism İn Mental Health Assessment And Treatment Of Older Adults. *International Perspectives on Aging,* **19,** 241–262. Erişim 23.06.2021, file:///C:/Users/Pc/Downloads/1002169%20(1).pdf

Bozdoğan Yeşilot, S., Yeşil Demirci, P. ve Öztunç, G. (2020). Hemşirelik Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına Yönelik Tutumları ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi,* **10,** 87-93. Erişim 23.06.2021, https://dergipark.org.tr/en/pub/duzcesbed/issue/52090/537976

Bulut, E. ve Çilingir, D. (2016). Yaşlı Ayrımcılığı Ve Hemşirelik Bakımına Yansımaları. *TAF Preventive Medicine Bulletin,* **15,** 446-449. Erişim 23.06.2021, https://www.researchgate.net/publication/306086365_Ageism_and_reflections_of_nursing_care

Büber, R. ve Başer, H. (2012). Sağlık İşletmelerinde Müşteri Memnuniyeti: Vakıf Üniversitesi Hastanesinde Bir Uygulama. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, **4,** 265-74. Erişim 13.06.2021, https://dergipark.org.tr/en/pub/sobiadsbd/issue/11353/135685

Care Quality Commission. (2011). Dignity and Nutrition Inspection Programme: National Overview. CQC, London. Erişim 13.06.2021, https://books.google.com/books?hl=tr&lr=&id=8sZy29BdU1MC&oi=fnd&pg=PA6&dq=Care+Quality+Commission.+(2011).+Dignity+and+Nutrition+Inspection+Programme:+National+Overview.+CQC,+London&ots=485LHS9_pi&sig=Glwo3vto2mhM794Z-HKJEaB2oKE#v=onepage&q&f=false

Carlson, E. ve Idvall, E. (2015). Who wants to work with older people? Swedish student nurses' willingness to work in elderly care-A questionniare study. *Nurse Education Today*, **35**, 849-853. Erişim 13.06.2021, https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S026069171500101X?via%3Dihub

Ceylan, H. (2015). Yaşlanan Türkiye'de Yaşlı Bakım Personeline Duyulan İhtiyaç Ve Yaşlı Bakım Programlarının Önemi. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, **05**, 61-68. Erişim 13.06.2021, https://docplayer.biz.tr/68134628-Issn-aralik-december-2015-electronic-colleges-uluslararasi-meslek-yuksekokullari-sempozyumu-umyos-2015-ozel-sayisi.html

Chi, M., Shyu, M., Wang, S., Chuang, H. ve Chuang, Y. (2016). Nursing Students' Willingness to Care for Older Adults in Taiwan. *Journal of Nursing Scholarship*, **48,** 172-178. Erişim 23.06.2021, https://sigmapubs.onlinelibrary.wiley.com/

Çerçi, M. ve Tosun, N. (2021). Planlı Eskitme Kavramı Bağlamında Tüketici Tutumları. *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi*, **37,** 1-19. Erişim 23.06.2021, https://dergipark.org.tr/tr/pub/turcom/issue/60262/869143

Çilingir, D., Bulut, E. ve Hintistan, S. (2017). Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi,* **10,** 137-143. Erişim 23.06.2021, https://www.researchgate.net/profile/Enes-

Bulut/publication/339474057_Hemsirelik_Bolumu_Ogrencilerinin_Yasli_Ayrimciligina_Iliskin_Tutumlari/links/5e54f97e299bf1bdb83964af/Hemsirelik-Boeluemue-Oegrencilerinin-Yasli-Ayrimciligina-Iliskin-Tutumlari.pdf

Çöllü, E.F. ve Öztürk, Y.E. (2006). Örgütlerde İnançlar-Tutumlar, Tutumların Ölçüm Yöntemleri Ve Uygulama Örnekleri, Bu Yöntemlerin Değerlendirlmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi,* **9,** 373-404. Erişim 13.06.2021, https://dergipark.org.tr/en/pub/selcuksbmyd/issue/11297/135079

Dai, F., Liu, Y., Ju, M. ve Yang, Y. (2020). Nursing students' willingness to work in geriatric care: An integrative review. *Nursing Open,* **00,** 1-17. Erişim 24.06.2021, https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/nop2.726

Darling, R., Şendir, M., Atav, S. ve Büyükyılmaz, F. (2017). Undergraduate Nursing Students and the Elderly: an Assesment of Attitudes in a Turkish University. Gerontology & Geriatrics Education, 39, 33. Erişim 20.06.2021, https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/02701960.2017.1311883

Dinç, L. (2010). Bakım Kavramı ve Ahlaki Boyutu. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi,* **17,** 74-82. Erişim 13.06.2021, https://dergipark.org.tr/en/pub/hunhemsire/issue/7839/103261

Erkuran, H. (2020). Yaşlanma korkusu. *Sağlık ve Toplum*, **1,** 26-29. Erişim 23.06.2021, https://www.researchgate.net/profile/Hatun-Erkuran/publication/339677360_Fear_of_Aging/links/5e5f7dfa92851cefa1dafe1e/Fear-of-Aging.pdf

Fröjd, C., Swenne, CL., Rubertsson, C., Gunningberg, L. ve Wadensten B. (2011). Patient information and participation still in need of improvement: evaluation of patients' perceptions of quality of care. *Journal of Nursing Management*, **19,** 226- 36. Erişim 23.06.2021, https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1365-2834.2010.01197.x

Galzignato, S., Veronese, N. ve Sartori, R. (2021). Study of the attitudes and future intentions of nursing students towards working with older people: an observational study. *Aging Clinical and Experimental Research*. Erişim 10.08.2021, https://link.springer.com/article/10.1007/s40520-021-01840-z

Göregenli, M. (2017). Temel Kavramlar: Önyargı. Kalıpyargı ve Ayrımcılık İçinde Çayır, K. ve Ayan Ceyhan, M. *Ayrımcılık: Çok Boyutlu Yaklaşımlar,* İstanbul: 2-12. Erişim 13.06.2021, https://secbir.org/wp-content/uploads/2020/03/Ayrimcilik-%C3%87ok-Boyutlu-Yakla%C5%9F%C4%B1mlar.pdf

Görgün Baran, A. (2008). Yaşlılıkta sosyalizasyon ve yaşam kalitesi. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, **2,** 86-97. Erişim 13.06.2021, https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/203230

Gül, Ş. ve Dinç, L. (2018). Hastaların ve Hemşirelerin Hemşirelik Bakımına Yönelik Algılarının İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, **5**, 192-208. Erişim 23.06.2021, https://dergipark.org.tr/en/pub/hunhemsire/article/500787

Güven, D.Ş., Ucakan Muz, G. ve Efe Ertürk, N. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına ilişkin Tutumları ve Bu Tutumların Bazı Değişkenlerle İlişkisi. *Anadolu Hemşirelik Ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, **15,** 99-105. Erişim 23.06.2021, https://dergipark.org.tr/en/pub/ataunihem/issue/2657/34291

Hançerlioğlu, S. ve Karadakovan, A. (2016). Yaşlıya Bakım Verme İsteklilik Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması Geçerlik Güvenirlik Çalışması. *E-Sağlık Hemşirelik Dergisi*, **5,** 8-16.

Jang, I., Oh, D. ve Kim, Y. (2019). Factors associated with nursing students' willingness to care for older adults in Korea and United States. *International Journal of Nursing Science*, **6**, 426-431. Erişim 23.06.2021, https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2352013218306471?via%3Dihub

Kabaroğlu, K., Eroğlu, E. S., Onur Ecmel, Ö., Denizbaşı, A. ve Akoğlu, H. (2013). Acil Serviste Hasta Memnuniyetini Etkileyen Faktörlerin Araştırılması. *Marmara Medical Journal*, **26,** 82-9. Erişim 23.06.2021, https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.666.2515&rep=rep1&type=pdf#page=35

Kankaya, H. ve Karadakovan, A. (2017). Yaşlı Bireylerde Günlük Yaşam Aktivite Düzeylerinin Yaşam Kalitesi ve Yaşam Doyumuna Etkisi. *Gümüşhane*

Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, **6**, 21-29. Erişim 23.06.2021, https://dergipark.org.tr/en/pub/gumussagbil/issue/32215/358093

Kaplan Serin, E. ve Tülüce, D. (2020). Determining nursing students' attitudes and empathic tendencies regarding aged discrimination. *Perspectives in Psychiatric Care*, **57**, 380-389. Erişim 23.06.2021, https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/ppc.12652

Karaağaç, G., Bayık Temel, A. ve Yıldırım, J.G. (2019). Gençlerin Yaşlılığa İlişkin Görüş ve Düşüncelerinin İncelenmesi. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, **12**, 32-41. Erişim 23.06.2021, https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/750355

Karadağ, E., İnkaya Vardar, B. ve Karatay G. (2012). Hemşirelik Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumları. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, **28,** 31-40. Erişim 23.06.2021, https://dergipark.org.tr/en/pub/egehemsire/issue/49350/630354

Karadakovan A., Çelebioğlu A., Sert Emlek Z., Gündüzoğlu Çıray N., Topçu S., Sağkal T. ve ark. (2017). Yaşlıların Sosyal Destek Gereksinimlerinin Belirlenmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi,* **33**, 64-75. Erişim 23.06.2021, https://dergipark.org.tr/en/pub/egehemsire/issue/49327/630065

Kearney, N., Miller, M., Paul, J., ve Smith, K. (2000). Oncology Healthcare Professionals' Attitudes Towards Elderly People. *Annals of Oncology*, **11**, 599–601. Erişim 23.06.2021, https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0923753419550669

Kılıç, P.N. (2017). Sağlık Hizmetlerinde Bireysel Yaşlı Ayrımcılığı. *Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli Dergisi,* **25,** 53-77. Erişim 23.06.2021, https://dergipark.org.tr/en/pub/kurgu/issue/59640/859518

Korkut Bayındır, S. ve Biçer, S. (2019). Holistik Hemşirelik Bakımı. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, **4,** 25-29. Erişim 23.06.2021, https://dergipark.org.tr/en/pub/ikcusbfd/issue/45027/561521

Kurşun, Ş. ve Kanan, N. (2012). Bakım Davranışları Ölçeği-24'ün Türkçe Formunun Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. *Anadolu Hemşirelik Ve Sağlık Bilimleri Dergisi,* **15,** 229-235. Erişim 23.06.2021,

https://app.trdizin.gov.tr/makale/TVRVMU1EZzNOdz09/bakim-davranislari-olcegi-24-un-turkce-formunun-gecerlik-ve-guvenirlik-calismasi

Lamont, R.A., Swift, H.J. ve Abrams, D. (2015). A review and meta-analysis of age-based stereotype threat: Negative stereotypes, not facts, do the damage. *Psychology and Aging*, **30**, 180-193. Erişim 23.06.2021, https://psycnet.apa.org/doiLanding?doi=10.1037%2Fa0038586

Lan, X., Chen, O., Yi, B. (2019). Attitude of nurses toward the Care of Older Adults in China. *Journal of Transcultural Nursing*, **30,** 597-602. Erişim 24.06.2021, https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1043659619848056

Levy, S.R. ve Macdonald, J.L. (2016). Progress on understanding ageism. *Journal of Social Issues*, **72,** 5-25. Erişim 24.06.2021, https://bukg.pw/05131810.pdf

Liu, X., Cheng, E. ve Lam, S. (2020). Predicting undergraduate nursing students'willingness to care for older adults: A multicenter cross-sectional study in Asia. *Nursing Open*, **8,** 1-10. Erişim 23.06.2021, https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/nop2.916

Liu, Y., Norman, I J. ve While, AE. (2013). Nurses' Attitudes Towards Older People: A Systematic Review. *International Journal Nursing Studies*, **50,** 1271-1282. Erişim 23.06.2021, https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0020748912004233

McDowell, N.M., Proffitt, C.J., ve Frey, R.C. (1999). Effects Of Educational Intervention In Gerontology On Hospital Employees' Knowledge Of And Attitudes About The Older Adult. *Journal of Allied Health*, **28,** 212–219. Erişim 23.06.2021, https://psycnet.apa.org/record/2005-05298-001

McKinlay, A., ve Cowan, S. (2003). Student nurses' attitudes toward working with older patients. *Journal of Advanced Nursing*, **43,** 298−309. Erişim 23.06.2021, https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1046/j.1365-2648.2003.02713.x

Neville, C. ve Dickie, R. (2014). The Evaluation Of Undergraduate Nurses' Attitudes, Perspectives And Perceptions Toward Older People. *Nursing Education Today,* **34,** 1074-1079. Erişim 23.06.2021, https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0260691714001294

Olak, A. ve Tümer, A. (2018). Hemşirelik 1. ve 4. sınıf öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi,* **8**, 53-67. Erişim 23.06.2021, https://dergipark.org.tr/en/pub/opus/issue/35921/337355

Olgun, N., Eti Aslan, F., Yücel, N., Kan Öntürk, Z. ve Laçin, Z. (2013). Yaşlıların Sağlık Durumlarının Değerlendirilmesi. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi,* **4,** 72-78. Erişim 27.07.2021, http://journal.acibadem.edu.tr/en/pub/issue/61299/914212

Özbek Yazıcı, S. ve Kalaycı, İ. (2015). Yaşlı Hastaların Günlük Yaşam Aktivitelerinin Değerlendirilmesi. Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi, 3, 385-390. Erişim 23.06.2021, https://dergipark.org.tr/en/pub/jesd/issue/20874/224054

Özdemir, Ö. ve Bilgili, N. (2014). Sağlık Hizmetlerinde Yaşlı Ayrımcılığı. *Gülhane Tıp Dergisi,* **56,** 128-131. Erişim 23.06.2021, https://www.researchgate.net/profile/Naile-Bilgili/publication/283798024_Ageism_in_health_care/links/56b9964a08ae7e3a0f9f3338/Ageism-in-health-care.pdf

Özdemir, Ö. ve Bilgili, N. (2016). Attitudes Of Turkish Nursing Students Related To Ageism. *The Journal Of Nursing Research*, **24**, 211-216. Erişim 23.06.2021, https://journals.lww.com/jnr-twna/FullText/2016/09000/Attitudes_of_Turkish_Nursing_Students_Related_to.5.aspx

Palmore Erdman, B. (1999). *Ageism Negative And Positive.* New York: Springer.

Rachel, W. ve Cozort, M.S.N. (2008). Student Nurses' Attitudes Regarding Older Adults: Strategies For Fostering İmprovement Through Academia. *Teachin And Learning İn Nursing,* **3,** 21-25. Erişim 23.06.2021, https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1557308707000704

Rathnayake, S., Athukorala, Y. ve Siop, S. (2016). Attitudes toward and willingness to work with older people among undergraduate nursing students in a public university in Sri Lanka: A cross sectional study. Nurse Education Today, 36, 439-444. Erişim 19.06.2021, https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S026069171500413X

Salin, S., Hautsalo, K., Vanni, K., Seitsamo, S. ve Yli-Koivisto, L. (2020). Finnish nurse students' attitudes towards older adults and the teaching of gerontological nursing – A survey study. *Nurse Education Today*, **88,** 1-6. Erişim 23.06.2021, https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0260691719307737

Sarı, D., Baysal, E., Taşkıran, N., Acar, E. ve Çevik Akyıl, R. (2019). Hemşirelik Öğrencilerinin Yaşlı Bireylere Yönelik Tutumları ve Empatik Yaklaşım Becerileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, **10,** 80-87. Erişim 23.06.2021, https://dergipark.org.tr/en/pub/sdusbed/issue/45828/490498

Simpson, J.A. ve Overall, N.C. (2014). Partner Buffering of Attachment Insecurity. *Current Directions in Psychological Science*, **23,** 54-59. Erişim 23.06.2021, https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0963721413510933

Schmidt, MI., Duncan, BB., Silva, GA., Menezes, AM., Monteiro, CA., Barreto, S.M. ve ark. (2011). Chronic non-communicable diseases in Brazil: current burdens and challenges. *The Lancet.* **377,** 1949-1961. Erişim 23.06.2021, https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0140673611601359

Simkins, L.C. (2007). Ageism's Influence on Health Care Delivery and Nursing Practice. *Journal of Student Nursing Research,* **1,** 24-28. Erişim 23.06.2021, https://repository.upenn.edu/josnr/vol1/iss1/5/

Sülüker, K., ve Türkoğlu, N. (2021). Birinci Ve İkinci Basamakta Çalışan Hemşirelerin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumlarının Karşılaştırılması. *Türk Fen ve Sağlık Dergisi*, **2,** 166-175. Erişim 23.06.2021, https://dergipark.org.tr/en/pub/tfsd/issue/60096/841488

TDK (2019). Erişim 23.06.2021, https://sozluk.gov.tr/

Tekin Kaya, N. ve Örsal, Ö. (2018). Türkiye'de Üniversite Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığı Davranışlarını Etkileyen Faktörler: Sistematik Derleme. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, **6,** 540-557. Erişim 23.06.2021, https://www.researchgate.net/profile/Nedret-Tekin-Kaya/publication/323938436_TURKIYE%27DE_UNIVERSITE_OGRENCILERININ_YASLI_AYRIMCILIGI_DAVRANISLARINI_ETKILEYEN_FAKTORLER_SISTEMATIK_DERLEME/links/5acc50aaa6fdcc8bfc87533f/TUeRKIYEDE-UeNIVERSITE-OeGRENCILERININ-YASLI-AYRIMCILIGI-

DAVRANISLARINI-ETKILEYEN-FAKTOeRLER-SISTEMATIK-DERLEME.pdf

TÜİK (2020). Erişim 16.05.2021, https://tuikweb.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=37227

United Nations (2019). World Population Ageing 2019. Erişim 23.06.2021, https://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/ageing/WorldPopulationAgeing2019-Report.pdf

Uysal, N., Ünal Toprak, F. ve Koç, A. (2020). Hemşirelik Öğrencileri ve Klinik Hemşirelerinin Yaşlılığa İlişkin Tutumlarının Karşılaştırılması. İnönü *Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi*, **8,** 461-471. Erişim 24.05.2021, https://dergipark.org.tr/en/pub/inonusaglik/article/729543

Vefikuluçay Yılmaz, D. ve Terzioğlu F. (2011). Üniversite Öğrencilerinde Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Psikometrik Değerlendirmesi. *Turkish Journal of Geriatrics*, **14**, 259-268. Erişim 23.06.2021, https://www.geriatri.dergisi.org/uploads/pdf/pdf_TJG_594.pdf

Von Essen, L. ve Sjöden, P. (2003). The Importance Of Nurse Caring Behaviors As Perceived By Swedish Hospital Patients And Nursing Stuff. *International Journal of Nursing Studies*, **40**, 487-497. Erişim 23.06.2021, https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0020748903000609

WHO (2015). World Report On Ageing And Health. Erişim 23.06.2021, https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=n180DgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=WHO+(2015).+World+Report+On+Ageing+And+Health&ots=uTF4mqHWg7&sig=6arSyVr32eIxp0S6zC3yqQfP11s&redir_esc=y#v=onepage&q=WHO%20(2015).%20World%20Report%20On%20Ageing%20And%20Health&f=false

WHO (2016, Eylül). Discrimination and Negative Attitudes About Ageing Are Bad For Your Health. Erişim 24.06.2021, https://www.who.int/news/item/29-09-2016-discrimination-and-negative-attitudes-about-ageing-are-bad-for-your-health

Wolf, Z.R., Giardino, E.R., Osborne, P.A., Ambrose, M.S. (1994). Dimensions of nurse caring. *Image Journal of Nursing Scholarship*, **26**, 107-111. Erişim 24.06.2021, https://sigmapubs.onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1547-5069.1994.tb00927.x

Wu, Y., Larrabee, J.H., Putman, H.P. (2006). Caring Behaviors Inventory: a reduction of the 42-item instrument. *Nursing Research,* **55,** 18-25. Erişim 24.06.2021, https://journals.lww.com/nursingresearchonline/Abstract/2006/01000/Caring_Behaviors_Inventory__A_Reduction_of_the.3.aspx

Yardımcı Gürel, T. (2019). Hemşirelik Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına Yönelik Tutumları ve Etkileyen Faktörler. *Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri Dergisi,* **11,** 381-389. Erişim 23.06.2021, https://www.researchgate.net/publication/337447987_Hemsirelik_Ogrencilerinin_Yasli_Ayrimciligina_Yonelik_Tutumlari_ve_Etkileyen_Faktorler

Yıldız, R., Ömeroğlu, G. ve Terim, N. (2017). Yaşlı Penceresinden Yaşlı Ayrımcılığı: Bursa ve Yalova Örneği. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* **3,** 313-329. Erişim 24.06.2021, https://dergipark.org.tr/en/pub/aeusbed/issue/33268/331065

Yılmaz, E. ve Özkan, S. (2010). Hemşirelik Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumları. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, **3**, 36-53. Erişim 24.06.2021, https://www.researchgate.net/profile/Emel-Yilmaz-6/publication/266605533_Hemsirelik_Ogrencilerinin_Yasli_Ayrimciligina_Iliskin_TutumlariAttitudes_of_Nursing_Students_towards_Ageism/links/56b492ec08ae2f3201130d3e/Hemsirelik-Oegrencilerinin-Yasli-Ayrimciligina-Iliskin-Tutumlari-Attitudes-of-Nursing-Students-towards-Ageism.pdf

Yiğitbaş, Ç. ve Deveci, E. (2016). Halk Sağlığı Açısından Yaşlılarda Yeti Yitimi. *Bakırköy Tıp Dergisi,* **12,** 57-63. Erişim 24.06.2021, https://jag.journalagent.com/bakirkoytip/pdfs/BMJ_12_2_57_63.pdf

Zamanzadeh, V., Azimzadeh, R., Rahmani, A. ve Valizadeh, L. (2010). Oncology patients' and professional nurses' perceptions of important nurse caring behaviours. *BMC Nursing*, **9,** 1-9. Erişim 24.06.2021, https://bmcnurs.biomedcentral.com/articles/10.1186/1472-6955-9-10?optIn=true

Zhang, S., Liu, Y., Zhang, H., Meng, L. ve Liu, P. (2016). Determinants of undergraduate nursing students' care willingness towards the elderly in China: Attitudes, gratitude and knowledge. *Nurse Education Today*, **43**, 28-33. Erişim

24.06.2021,
https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0260691716300466

FORMLAR

EK-1. Öğrenci Bilgi Formu

1. **Cinsiyetiniz:** 1)Kız 2)Erkek
2. **Doğum yeriniz:** 1) Kırsal Bölge (Köy/Kasaba) 2)Şehir
3. **Kardeş sayınız:** 1) Bir 2)İki 3)Üç ve üçten fazla
4. **Mezun olduğunuz lise:** 1)Düz/Anadolu Lisesi 2)Sağlık Meslek Lisesi 3)Diğer
5. **Annenizin eğitim durumu:**
   1) Okumamış 2)İlkokul 3)İlkokul 4)Ortaokul 5)Lise 6)Lisans 7)Lisansüstü
6. **Babanızın eğitim durumu:**
   1) Okumamış 2)İlkokul 3)İlkokul 4)Ortaokul 5)Lise 6)Lisans 7)Lisansüstü
7. **Daha önce yaşlı ile aynı evde yaşadınız mı?**
   1)Evet 2)Hayır
8. **Cevabınız evet ise kaç yıl birlikte yaşadınız?**
   1) Bir yıl 2)İki yıl 3)Üç yıl ve üstü
9. **Aile kurduktan sonra ebeveyniniz ile yaşamak ister misiniz?**
   1)Evet 2)Hayır
   Cevabınız evet ise nedeni:
   1)Ebeveyn ile yakından ilgilenme isteği 2)Ebeveyne destek olmak
   Cevabınız hayır ise nedeni:
   1)Ebeveyni yük olarak görme 2)Özgür kalma isteği 3)Evdeki düzenin bozulması

EK-2. YAŞLI AYRIMCILIĞI TUTUM ÖLÇEĞİ (YATÖ)

Sevgili Öğrenciler,

Bu ölçekteki cümleler, sizin **65 yaş ve üzerindeki bireylere yönelik yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarınızı** belirlemek için hazırlanmıştır. Sonuçlar yalnızca araştırma amacıyla kullanılacaktır. Bu cümlelerden hiçbirisinin doğru veya yanlış bir cevabı yoktur. Her cümle ile ilgili görüş, kişiden kişiye değişebilir. Bunun için vereceğiniz cevaplar sizin kendi görüşünüzü yansıtmalıdır. Her cümle ile ilgili görüşünüzü belirtirken, önce cümleyi dikkatlice okuyunuz, sonra cümlede belirtilen düşüncenin, sizin düşünce ve duygularınıza ne derece uygun olduğuna karar veriniz.

Aşağıdaki cümleler size;

hiç uygun değilse ..... "Kesinlikle Katılmıyorum"
uygun değilse ..... "Katılmıyorum"
karar veremiyor iseniz..... "Kararsızım"
uygunsa ..... "Katılıyorum"
tamamen uygunsa ..... "Tamamen Katılıyorum"

Cümlenin karşısındaki yerlere aşağıdaki örneğe uygun olarak çarpı (X) koyarak işaretleyiniz. Bir cümleyi okuduktan sonra aklınıza ilk geleni işaretleyiniz ve lütfen bütün cümleleri işaretlemeyi unutmayınız.

Tutum Cümleleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
Yaşlıların arkadaşa ihtiyacı yoktur.				X	

Katkınız için teşekkür ederiz.

Tutum İfadeleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1.Yaşlıların yaşantısı eviyle sınırlı olmalıdır.					
2.Yaşlılar gençlere göre daha sabırlıdır.					
3.Yaşlılar sürekli hasta olur.					
4.Sıra beklenmesi gereken yerlerde yaşlılara öncelik verilmelidir.					
5.Yaşlıların dış görünüşleri iticidir.					
6.Gençler yaşlıların yaşam deneyimlerinden faydalanmalıdır.					
7.Yaşlılar birlikte yaşadığı aile bireyleri tarafından önemsenmelidir.					
8.Yaşlılar sevecendir.					
9.Ailede kararlar alınırken yaşlıların görüşü alınmalıdır.					
10.Yaşlıların temel sorumluluğu ev ve mutfak işleri, torun bakımı gibi konularda çocuklarına yardımcı olmaktır.					
11.İşe eleman alımında yaşlılar yerine gençler tercih edilmelidir.					
12.Yaşlıların ev, araba, eşya, kıyafet almaları gereksizdir.					
13.Yaşlılar gençlere göre daha hoşgörülüdür.					
14.Eşlerini kaybeden yaşlılar tekrar evlenmemelidir.					
15.Yaşlılar değişikliklere gençler gibi uyum sağlayamazlar.					
16.Çalışma yaşamında bireyler arasındaki terfilerde gençlere öncelik verilmelidir.					
17.Yaşlılar huzurevine yerleştirilmelidir.					
18.Yaşlıların tek başına dışarı çıkmamaları gerekir.					
19.Hastanede yaşlılar yerine öncelikle gençlere bakım verilmelidir.					
20.Ailede bütçe oluşturulurken yaşlıların da görüşü alınmalıdır.					
21.Çalışma yaşamında, yaşlılara gençlerden daha düşük ücret ödenmelidir.					
22.Yaşlılar poşetlerini ve paketlerini yardım almadan taşıyamazlar.					
23.Yaşlıların bakımı aile bireyleri tarafından ekonomik yük olarak görülmemelidir.					

EK-3. YAŞLIYA BAKIM VERME İSTEKLİLİĞİ ÖLÇEĞİ

Bu ölçekteki cümleler, sizin **65 yaş ve üzerindeki bireylere bakım verme istekliliğinizi değerlendirmek için** hazırlanmıştır. Ölçekte belirtilen cümlelerin karşısında;1 (Kesinlikle katılmıyorum), 2 (Katılmıyorum), 3 (Kararsızım), 4 (Katılıyorum), 5 (Kesinlikle katılıyorum) yer almaktadır. Lütfen samimiyetle; ölçekte belirtilen cümlelere katılma derecenize göre; size en uygun gelen numarayı işaretleyiniz.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1.Yaşlı bireylerin bakımı kolaydır.	1	2	3	4	5
2.Yaşlı bireyler çok fazla istekte bulunurlar.	1	2	3	4	5
3.Yaşlı bireyler diğer yaş gruplarına göre daha çok şikayet ederler.	1	2	3	4	5
4.Çocuklar, yaşlı bireylere göre bakım verenlerden daha az istekte bulunurlar.	1	2	3	4	5
5.Yaşlı bireye bakım vermek moralimi bozar.	1	2	3	4	5
6.Bir çocuğa bakım vermek yaşlı bireye bakım vermekten daha doyum vericidir.	1	2	3	4	5
7. Bir çocuğa bakım verirken yaşlı bir bireye bakım vermeye göre daha fazla duygusal bağ kurarım.	1	2	3	4	5
8. Yaşlı bireyin ölüm olasılığı daha yüksek olduğundan geriatri hemşiresi olmak istemem.	1	2	3	4	5
9. Yaşlı bireylere bakımları hakkında yeni bilgiler öğretmek zordur.	1	2	3	4	5
10. Yaşlı bireye bakım verdiğim zaman yaşlılık konusunu daha çok düşünüyorum.	1	2	3	4	5
11. Bir çocuğun ölümü yaşlı bir bireyin ölümünden daha kötüdür.	1	2	3	4	5
12. Yaşlı bireylerin aldıkları bakım için daha minnettar olduklarını düşünüyorum.	1	2	3	4	5

EK-4. BAKIM DAVRANIŞLARI ÖLÇEĞİ-24 (BDÖ-24)

Sevgili Öğrenciler,

Bu ölçekteki cümleler, sizin **65 yaş ve üzerindeki bireylere bakım davranışlarınızı ölçmek** için hazırlanmıştır. Olçekte; 1 (Asla), 2 (Hemen hemen asla), 3 (Bazen), 4 (Genellikle), 5 (Çoğu zaman), 6 (Her zaman) yer almaktadır. Her cümlenin karşısında bu numaralara denk gelen kutucuklar yer almaktadır. Lütfen samimiyetle ölçekte belirtilen cümlelere katılma derecenize göre; size en uygun gelen numaraya karşılık gelen kutucuğu işaretleyiniz.

Maddeler	Asla (1)	Hemen hemen asla (2)	Bazen (3)	Genellikle (4)	Çoğu zaman (5)	Her zaman (6)
1. Hastayı dikkatle dinleme						
2. Hastayı eğitme ya da bilgilendirme						
3. Hastaya bir birey olarak davranma						
4. Hastaya zaman ayırma						
5. Hastaya destek olma						
6. Hastayla özdeşleşme ya da empati kurma						
7. Hastanın gelişimine yardım etme/destek olma						
8. Hastaya karşı sabırlı ve anlayışlı olma						
9. Enjeksiyon, intravenöz gibi girişimlerin nasıl uygulanacağını bilme						

10. Hastaya güven verme						
11. Profesyonel/mesleki bilgi ve beceri sergileme						
12. Araç-gereci beceriyle kullanma						
13. Hastanın, hastalığı ya da tedavisine ilişkin duygularını açıklamasına izin verme						
14. Bakımın planlamasında hastanın katılımını sağlama						
15. Hastaya ait bilgileri gizli tutma						
16. Hastaya istekle gitme						
17. Hastayla konuşma						
18. Sorunu olduğunda çağırması için hastayı cesaretlendirme						
19. Hastanın ifade ettiği ya da etmediği gereksinimlerini karşılama						
20. Hastanın çağrısına hemen yanıt verme						
21. Hastanın ağrısını azaltmaya yardım etme						
22. Hastaya ilgi gösterme						
23. Hastanın tedavilerini ve ilaçlarını zamanında uygulama						
24. Hastanın semptomlarını hafifletme						

EK-5. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA FLORENCE NİGHTİNGALE HEMŞİRELİK FAKÜLTESİ KURUM İZNİ KARARI

EK-6. İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ KURUM İZNİ KARARI

EK-7. MARMARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ KURUM İZNİ KARARI

EK-8. İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ KURUM İZNİ KARARI

EK-9. ETİK KURUL KARARI

İNTİHAL RAPORU İLK SAYFASI

HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN YAŞLIYA BAKIM VERME İSTEKLİLİĞİ, "YAŞLI AYRIMCILIĞI"NA İLİŞKİN TUTUMLARI VE BAKIM DAVRANIŞLARINA ETKİSİ

ORİJİNALLİK RAPORU

%14	%12	%6	%8
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	Submitted to Istanbul University Öğrenci Ödevi	%1
2	nek.istanbul.edu.tr:4444 İnternet Kaynağı	%1
3	shyk2018.mu.edu.tr İnternet Kaynağı	%1
4	dergipark.org.tr İnternet Kaynağı	%1
5	acikerisim.istanbul.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
6	openaccess.maltepe.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
7	adudspace.adu.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<%1
8	Submitted to Bülent Ecevit Üniversitesi Öğrenci Ödevi	<%1

www.journalagent.com

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı	Rumeysa	**Soyadı**	Orhan
Doğ.Yeri		**Doğ.Tar.**	
Uyruğu		**TC Kim No**	
Email		**Tel**	

Eğitim Düzeyi

	MezunOlduğuKurumunAdı	**Mez.Yılı**
Doktora		
Yük.Lis.		
Lisans	Kocaeli Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu	2016
Lise	Validebağ Anadolu Sağlık Meslek Lisesi	2012

İş Deneyimi (Sondan geçmişe doğru sıralayın)

	Görevi	**Kurum**	**Süre (Yıl - Yıl)**
1.	Öğretmen	Fatih Vatan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	2017-2018
2.	Genel Yoğun Bakım Hemşiresi	Özel Kavacık Medistate Hastanesi	2013-2014
3.			-

Yabancı Dilleri	**OkuduğunuAnlama***	**Konuşma***	**Yazma***	**KPDS/ÜDS Puanı**	**(Diğer) Puanı**
İngilizce	İyi	Orta	Orta		58,75

***Çok iyi, iyi, orta, zayıf olarak değerlendirin

	Sayısal	**EşitAğırlık**	**Sözel**
ALES Puanı	64,41	62,95	58,45
(Diğer)Puanı			

Bilgisayar Bilgisi

Program	**Kullanma becerisi**
Microsoft Office (Word, Power Point)	İyi

Yayınları/Tebligleri Sertifikaları/Ödülleri

Özel İlgi Alanları (Hobileri):